

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / kasvatusta ja perhetyö

Siina Korja & Tanja Vanhala

KIVA KOULU -OHJELMAAN KUULUVIEN KANKAAN KOULUN JA KAUNISNURMEN KOULUN KOLMASLUOKKALAISTEN MIELIPITEITÄ JA KOKEMUKSIA KIUUSAAMISESTA

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

KORJA SIINA, VANHALA TANJA	KiVa Koulu -ohjelmaan kuuluvien Kankaan koulun ja Kaunisnurmen koulun kolmasluokkalaisten mielipiteitä ja kokemuksia kiusaamisesta
Opinnäytetyö	43 sivua + 2 liitesivua
Työn ohjaaja	Lehtori Heli Paaso
Toimeksiantaja	Kouvolan Mielenterveysseura ry, Vuoroveto-projekti, Projektipäällikkö Annikki Arvila
Toukokuu 2013	
Avainsanat	KiVa Koulu, kiusaaminen, koulukiusaaminen, kvantitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyön aihe on KiVa Koulu -ohjelmaan kuuluvien Kankaan koulun ja Kaunisnurmen koulun kolmasluokkalaisten mielipiteiden ja kokemusten selvittäminen kiusaamisesta. Tarkoituksena on saada tietoa kolmasluokkalaisten kiusaamisen yleisyydestä sekä oppilaiden näkemyksiä kiusaamisesta.

Opinnäytetyössä käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Kankaan koulun ja Kaunisnurmen koulun kolmasluokkalaisten täyttivät selkokieliset kyselyt. Vastauksia tuli kouluilta yhteensä 30 kappaletta. Vastaukset käsiteltiin SPSS-ohjelman avulla.

Suuri osa vastanneista on joskus joutunut kiusaamisen kohteeksi. Eroja löytyi esimerkiksi tyttöjen ja poikien välillä siitä, mitä toimintaa he pitävät kiusaamisena. Tuloksista käy ilmi, että opettajat puuttuvat koulujen kiusaamistapauksiin.

Tutkimus osoittaa, että koulukiusaamista esiintyy paljon ja siihen on tärkeää puuttua. Lapset kokevat ja näkevät paljon koulukiusaamista jo alakoulussa.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

KORJA SIINA, VANHALA TANJA Third Graders' Opinions and Experiences of Bullying in
KiVa Koulu –Program Schools

Bachelor's Thesis 43 pages + 2 pages of appendices

Supervisor Heli Paaso, Senior Lecturer

Commissioned by Kouvolan Mielenterveysseura ry, Vuoroveto-Project,
Annikki Arvila, Project Manager

May 2013

Keywords KiVa Koulu, bullying, quantitative study

The aim of the study was to define third graders' opinions and experiences of bullying. Students were from Kankaan koulu and Kaunisnurmi koulu which are the participants in KiVa Koulu –program. The purpose of the study was to gain knowledge of the frequency of bullying and also students' views on bullying.

Quantitative research is used in the study. Third graders in Kankaan koulu and Kaunisnurmi koulu answered the questions which were written in simplified language, and 30 answers were received. Answers were processed in SPSS -program.

A huge number of students have been bullied. Differences were found for example between boys and girls. The results showed that teachers are often involved in solving the cases in the schools.

The conclusion is that bullying is common and it's important to solve these cases. The children in primary schools are experiencing and seeing lots of bullying.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	KIVA KOULU -HANKE	7
2.1	Mikä on KiVa Koulu?	7
2.2	Tavoitteet	7
2.3	Yleiset- ja kohdennetut toimenpiteet	8
2.4	Yhteistyökumppanit	9
2.5	Menetelmän käyttö Suomessa	10
3	KIVA KOULU – AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA	10
4	KIUSAAMINEN	11
4.1	Kiusaamisen eri käsitteet	11
4.2	Lainsuoja kiusaamista vastaan	13
4.3	Kiusaamisen yleisyys	14
4.4	Kiusaamisen eri muodot	15
4.5	Kiusaajan kuva	16
4.6	Kiusatun kuva	17
4.1	Sukupuolierot kiusaamisessa	18
4.2	Koulukiusaamisen vaikutukset kiusattuun	19
4.3	Kiusaamisen negatiivisia vaikutuksia estävät tekijät	20
4.4	Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä	21
4.5	Koulukiusaamisen ehkäiseminen ja vähentäminen	22
4.5.1	Interventiot koulukiusaamiseen	23
4.5.2	Koulutason työskentely	23
4.5.3	Luokkatason työskentely	24
4.5.4	Yksilötason työskentely	25
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
5.1	Opinnäytetyön tarkoitus	26
5.2	Tutkimushenkilöt	27
5.3	Tutkimusmenetelmä	27
5.4	Kyselylomakkeen laatiminen	28
5.5	Aineiston keruu	29

5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	29
5.7 Aineiston analyysi	30
6 TULOKSET	30
7 TULOSTEN ANALYSOINTI	35
8 POHDINTA	37
LÄHTEET	
LIITTEET	
Liite 1. Kyselykaavake	
Liite 2. Vanhempien lupalomake	

1 JOHDANTO

KiVa Koulu -ohjelma on suhteellisen uusi ohjelma Suomen ala- sekä yläkouluissa. Ohjelman tarkoituksena on ennaltaehkäistä ja vähentää koulukiusaamista. KiVa Koulu -ohjelma on Turun yliopiston psykologian laitoksen ja Oppimistutkimuksen keskuksen yhdessä toteuttama suomalainen hanke, jota ollaan myös viemässä eteenpäin ulkomaille. KiVa Koulu -ohjelmaan kuuluu muun muassa KiVa-oppitunnit, KiVa-säännöt ja sopimukset, vanhempien oppaat sekä virtuaalinen oppimisympäristö.

Opinnäytetyössämme olemme tutkineet Kouvolan Kankaan- ja Kaunisnurmen koulujen kolmasluokkalaisten mielipiteitä ja kokemuksia kiusaamisesta ja sen siihen liittyvistä ilmiöistä. Tarkoituksenamme oli saada tietoa kiusaamisen yleisyydestä ja oppilaiden näkemyksistä kiusaamisesta. Tutkimus on toteutettu, sillä lähes jokaisessa Kouvolan koulussa on käytössä KiVa Koulu -ohjelma, eikä aihetta ole tutkittu Kouvolassa aiemmin. Työmme tilaajana on toiminut Kouvolan Mielenterveysseura ry:n, Vuoroveto-projektin, Projektipäällikkö Annikki Arvila.

Tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa koulussa ja koulumatkoilla tapahtuvasta koulukiusaamisesta. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada selville, onko Kankaan koulun ja Kaunisnurmen koulun oppilaita kiusattu koulussa, sekä saada selville, onko kiusaamiseen puututtu ja kuka siihen on puuttunut. Tarkoituksena on kartoittaa, missä ja miten kiusaamista tapahtuu. Tarkoituksena on saada selville lasten toimintamalleja kiusaamistilanteiden ilmetessä. Työmme tarkoituksena on siis käsitellä sitä, mitä KiVa Koulun oppilaat ajattelevat kiusaamisesta ja mitä he ovat kokeneet.

Valitsimme opinnäytetyömme aiheen sillä perusteella, että se oli molemmille mielenkiintoinen aihe. Halusimme työn tekemisen olevan molemmille mieluista, jotta mielenkiintomme pysyisi yllä ja jaksaisimme viedä projektin hyvillä mielin loppuun. Koemme kiusaamisen erittäin ajankohtaisena ja tärkeänä aiheena, johon olisi syytä kiinnittää enemmän huomiota ja johon tulisi puuttua riittävän ajoissa.

2 KIVA KOULU -HANKE

2.1 Mikä on KiVa Koulu?

KiVa Koulu on lyhenne kiusaamisen vastaisesta tai kiusaamista vastustavasta koulusta. Opetusministeriö rahoittaa KiVa Koulu -hanketta, joka ennaltaehkäisee ja vähentää koulukiusaamista. KiVa Koulu -hankkeen toteuttavat yhteistyössä Turun yliopiston psykologianlaitos ja Oppimistutkimuksen keskus. Hanke käynnistyi 01.09.2006, jolloin ohjelmaa alettiin kokeilemaan ja kehittämään. Toimenpideohjelmat valmistuivat syksyllä 2009, jolloin ohjelmaa käytiin levittämään kouluihin. KiVa Koulu -hanke on suomalaisissa kouluissa käytettävä valtakunnallinen ohjelma, joka perustuu koulujen vapaaehtoisuuteen. (KiVa Koulu -hanke.)

Ohjelma käynnistyy aina lukuvuoden alussa. KiVa Koulun tarkoituksena on muodostaa pysyvä toimintamalli, eikä vain lyhyttä kokeilujaksoa. Ohjelmaa pidetään yllä KiVa-päivillä, jotka järjestetään joka toinen vuosi. KiVa -päivillä osallistutaan koulutuksiin, työpajoihin sekä kuullaan uutta tutkimustietoa. Päivillä on myös mahdollisuus jakaa omia kokemuksia ja ajatuksia muiden kanssa. Kouluilla on KiVa Koulu -kokous, joka järjestetään joka vuosi. Kokouksessa uudet opettajat ja henkilökunta tutustutetaan KiVa Koulu -ohjelmaan. Tarvittaessa myös muodostetaan koululle uusi KiVa -tiimi, jos vanha tiimi ei jatka samassa kokoonpanossa. (KiVa Koulu -hanke.)

KiVa Koulu -materiaalit ja koulutus ovat maksuttomia. Koulunhenkilökunnalle järjestetään kaksi koulutuspäivää. Hankkeeseen osallistuva koulu valitsee vähintään kolme aikuista koulun KiVa-tiimiin. Tiimin tehtävänä on esisijaisesti selvittää esille tulevat kiusaamistapaukset. Ohjelma antaa työntekijöille konkreettisia keinoja puuttua koulukiusaamiseen. (KiVa Koulu -hanke.)

2.2 Tavoitteet

KiVa Koulu -ohjelmalla on kolme päätavoitetta. Koulukiusaamisen ennaltaehkäiseminen, uusien kiusaamistapausten estäminen. Kiusaamisen vähentäminen, meneillään olevat kiusaamistapaukset selvitetään ja lopetetaan. Kiusaamisen seurausten minimointi. (KiVa Koulu -hanke.)

2.3 Yleiset- ja kohdennetut toimenpiteet

Yleiset toimenpiteet koskevat kaikkia oppilaita ja ovat pääasiassa kiusaamista ennaltaehkäiseviä. Kohdennetut toimenpiteet otetaan käyttöön kiusaamistapauksen tultua ilmi. (Salmivalli 2010, 146.) Ohjelman yleisiin toimenpiteisiin kuuluvat tiedotteiden lähettäminen koteihin, vanhempien oppaat, KiVa-oppitunnit, KiVa-säännöt ja sopimus, virtuaalinen oppimisympäristö (KiVa-pelit) sekä symbolit, joita ovat välitunti-valvojien huomioliivit sekä julisteet. KiVa Koulu -ohjelman yleisten toimenpiteiden tavoitteena on lisätä oppilaiden tietoisuutta ryhmän merkityksestä kiusaamisessa ja sen lopettamisessa, lisätä empatiaa kiusattuja kohtaan ja antaa hyviä ja turvallisia keinoja kiusatun auttamiseen. (Salmivalli 2010, 147; KiVa Koulu -hanke.)

KiVa -oppitunteja järjestetään alakoulun 1.- ja 4.- luokkalaisille sekä yläkoulun 7.- luokkalaisille. Alakoululaisille järjestetään 10 kaksoistuntia. 1. luokan oppituntien aiheet ovat:

1. Tutustutaan!
2. Tunnetunti
3. Meidän luokka – kaikki mukaan!
4. Erilaisuus on rikkaus
5. KiVassa Koulussa ei kiusata
6. Emme mene mukaan kiusaamiseen
7. Kiusattu tarvitsee sinun tukeasi
8. Minua ei kiusata!
9. Kirjallisuustunti
10. KiVa-sopimus

4. luokan oppituntien aiheet ovat:

1. Kunnioitus kuuluu kaikille
2. Ryhmässä
3. Tunnista kiusaaminen
4. Kiusaamisen piilossa olevat muodot

5. Kiusaamisen seuraukset
6. Ryhmä ja kiusaaminen
7. Kiusaamisen vastavoimat ryhmässä
8. Mitä teen, jos joudun kiusatuksi?
9. KiVa Koulu – tehdään se yhdessä!
10. Mitä meille kuuluu? (KiVa Koulu -hanke.)

Oppitunneilla on toiminnallisia harjoituksia, ryhmätöitä, tehtäviä ja lyhytfilmejä. Oppituntien keskeisimpiä teemoja ja tavoitteita ovat tietoisuuden lisääminen kiusaamisesta, empatian lisääminen, turvallisten keinojen tarjoaminen kiusatun auttamiseen ja oman toiminnan muuttamiseen. (KiVa Koulu -hanke.)

Jokaisen oppitunnin jälkeen käsitellystä aiheesta sovitaan yhdessä sääntö. Säännöt kootaan kaikkien oppituntien jälkeen KiVa-sopimukseksi. KiVa-pelejä ovat KiVa -peli 1 ja KiVa-peli 4 sekä KiVa Street. Pelejä pääsee pelaamaan netissä, KiVa Koulu-sivustolla. Peleissä saadaan tietoa kiusaamisesta ja opetellaan taitoja, joilla kiusaamista voidaan vähentää. (KiVa Koulu -hanke.)

Kun kiusaamistapaus on ilmentynyt, käytetään kohdennettuja toimenpiteitä. Toimenpiteet tarkoittavat koulun henkilökunnan välitöntä reagoimista kiusaamistapaukseen, sekä avun ja tuen tarjoamista kiusatulle oppilaalle.

KiVa-tiimi käy sarjan yksilö- ja pienryhmäkeskusteluja kiusatuksi joutuneen ja kiusaamiseen osallistuneiden oppilaiden kanssa. Luokanopettajan tehtävänä on järjestää tapaaminen muutaman kiusatun oppilaan luokkakaverin kanssa. Menetelmällä on tarkoitus saada koulukaverit miettimään, miten he voisivat jatkossa tukea kiusaamisen kohteeksi joutunutta oppilasta. KiVa-tiimiä ei hälytetä paikalle jokaisen pienen välituntitappelon takia, vaan tiimi ottaa käsiteltäväkseen ne tapaukset, jotka täyttävät systemaattisen kiusaamisen kriteerit. (Salmivalli 2010,150.)

2.4 Yhteistyökumppanit

KiVa Koulu -hankkeen kansainväliset tutkimusyhteistyökumppanit ovat professori Rene Veenstra, University of Groningen ja professori Todd Little, University of Kan-

sas. Kotimaisia asiantuntijoita ovat psykologian professori Christina Salmivalli, luokanopettajat Minna Bertramn, Janne Laitinen, Juha Ollila, Matti Pajuri, Mirva Sinisammal, Emmi Vuorinen ja kasvatustieteen ylioppilas Jaakko Viitala sekä TM, psykodraamakouluttaja Riitta Vuorinen. (KiVa Koulu -hanke.)

2.5 Menetelmän käyttö Suomessa

Suomessa KiVa Koulu -ohjelman käyttäjiksi on rekisteröitynyt vuonna 2012 yhteensä 2500 peruskoulua. Tämä vastaa 90 % Suomen peruskouluista. Tekes (Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus) on myöntänyt vuonna 2012 KiVa Koulu -ohjelmalle rahoituksen kansainvälistä lanseeraamista varten. Ohjelmaa on tarkoitus kokeilla seuraavaksi Walesissa, Yhdysvaltojen Delawaressa ja Hollannissa. (KiVa Koulu.)

3 KIVA KOULU – AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA

KiVa Koulu -ohjelmasta ei ole tehty juurikaan tutkimuksia, sillä ohjelma on vielä suhteellisen uusi. Useissa tutkimuksissa, pro graduissa ja opinnäytetöissä sivutaan KiVa Koulu -hanketta, mutta työ itse ei keskity KiVa Koulu -ohjelmaan tai sen toimintaan. Koulukiusaamisesta sen sijaan löytyy paljon erilaisia ja eritasoisia tutkimuksia sekä lähteitä. Alla on muutama tutkimus, jotka ovat olleet meidän opinnäytetyöllemme merkityksellisiä.

Kärnä (2012) tutki väitöskirjassaan, Effectiveness of the KiVa Antibullying Program, vähentääkö KiVa Koulu -ohjelma koulukiusaamista. Tarkastelun alla oli myös, miten ohjelman vaikutukset vaihtelevat oppilaan luokka-asteesta tai sukupuolesta riippuen.

Kärnän väitöskirjaan sisältyy levitystutkimus. Tutkimuksen tulokset koskevat kiusaamisen vähenemistä oppilaitosten lukuvuonna 2009- 2010 niissä 888 koulussa, jotka käyttivät KiVa Koulu -ohjelmaa ja vastasivat alku- ja loppumittaukseen. Kärnän tekemän tutkimuksen tuloksena ohjelma vähensi kiusaamista enemmän ala- kuin yläkouluissa. Vaikutukset kasvoivat ensimmäisestä luokasta neljännelle, minkä jälkeen ne pienenevät siirryttäessä viidennelle ja kuudennelle luokalle. (KiVa Koulu -ohjelma vähentää kiusaamista parhaiten alakouluissa.)

Basten (2010) selvitti, miten 3.- ja 4.- luokkalaisten oppilaiden mielestä kiusaamislanteet ratkaistaan heidän omassa koulussa. Tutkimuksessa tarkkailtiin, millä tavalla KiVa Koulu -ohjelmassa mukana olleiden koululaisten kiusaamisen ratkaisutavat ovat erilaisia kuin niiden, jotka eivät ole KiVa Koulu -ohjelmassa mukana. Tulokset vahvistivat aiempia tutkimustuloksia. Lasten omien raportointiensa perusteella heillä on vain vähän omia keinoja vaikuttaa kiusaamiseen. Tulos vaatii aikuisia ottamaan selvää keinoista, joilla kiusaamista voi ehkäistä ja ilmitulleita tapauksia selvittää.

Virsu ja Seppinen (2010) ovat tehneet opinnäytetyönsä liittyen KiVa Koulu -ohjelmaan. Opinnäytetyö selvittää vanhempien mielipiteitä koulukiusaamisen ennaltaehkäisystä, kiusaamiseen puuttumisesta, KiVa Koulu -ohjelmasta Otsolan koulussa sekä koulun kiusaamiseen puuttumisesta vanhempien näkökulmasta. Tulokset olivat KiVa Koulu -ohjelman kannalta positiivisia. Tuloksista ilmeni, ettei lapsia juurikaan kiusattu koulussa. Kiusaamisen ehkäisemiseksi toimivimmiksi tekijöiksi nimettiin KiVa Koulu ja kodin ja koulun yhteistyö.

4 KIUUSAAMINEN

4.1 Kiusaamisen eri käsitteet

Kiusaamiskäsite on koulukiusaamista koskevissa tutkimuksissa määritelty useilla eri tavoilla. Koulukiusaaminen käsitteenä on siis epäselvä ja tämä on vaikeuttanut aiheen tutkimista ja saatujen tulosten vertailua. (Leppänen & Tamminen 2004, 6.) On myös epäselvää, milloin jokin toiminta on kiusaamista ja milloin ei (Haapanen 2011, 15).

Olweuksen (1992, 14 - 15) määritelmä kiusaamisesta on: ”Yksilöä kiusataan tai hän on kiusaamisen uhri, jos hän on toistuvasti tai pidempään alttiina yhden tai useamman muun henkilön negatiivisille teoille.” Määritelmä on hyvin laajasti hyväksytty ja se on UNESCO:n ja WHO:n kiusaamistutkimusten perustana. (Leppänen & Tamminen 2004, 6-7.) Olweuksen määritelmä korostaa toistuvuutta ja pitkään jatkuvuutta, mutta jo yhtä voimakasta negatiivista tekoa voidaan pitää kiusaamisena. Määritelmässä negatiivisilla teoilla tarkoitetaan tekoja, joissa tekijä tahallisesti yrittää aiheuttaa tai aiheuttaa uhrille vammoja tai epämiellyttävää oloa. Olweuksen mielestä koulukiusaamis-termiä ei tulisi käyttää sellaisessa tilanteessa, jossa kaksi psyykkisesti ja fyysisesti

tasavahvaa oppilasta tappelee tai kiistelee keskenään. Olweuksen mielestä kiusaamisessa tulee olla voimasuhteiden tasapainottomuutta, niin että toinen on avuton toisen edessä tai tämän on vaikea puolustautua. (Olweus 1992, 14 - 15.)

Pikas (1990, 57) määrittelee kiusaamisen tiivistetysti seuraavasti: ”Koulukiusaamisella tarkoitan tietoisista, ei-laillistettua, fyysistä tai psyykkistä hyökkäystä ja/tai yhteisöstä poissulkemista. Sen kohdistaa huonossa asemassa olevaan yksilöön ryhmä, jonka jäsenet vahvistavat keskinäisessä vuorovaikutussuhteessaan toistensa käyttäytymistä.”

Pikaksen mukaan koulukiusaamisen määrittää 5 kriteeriä.

1. Kiusaaminen on tietoisista väkivaltaa, eli kielteistä käyttäytymistä (sekä fyysistä että psyykkistä).
2. Kielteistä käyttäytymistä harjoittaa ryhmä.
3. Uhri on huonossa asemassa oleva yksilö.
4. Kielteinen käyttäytyminen on yhteiskunnan arvojen vastaista ja ei-laillistettua.
5. Väkivallan harjoittajien vuorovaikutus vahvistaa kielteistä käyttäytymistä. (Pikas 1990, 57.)

Salmivallin (2010, 12 - 14) mukaan kiusaamisella tarkoitetaan: ”Yhteen ja samaan oppilaaseen toistuvasti kohdistuvaa tahallisen vihamielistä käyttäytymistä.” Vihamieliseksi käyttäytymiseksi voidaan laskea minkä tahansa harmin, haitan tai pahanmielen aiheuttaminen tarkoituksellisesti. Tähän liittyy lisäksi vielä kiusaajan ja kiusatun epätasaväkisyys, niin että kiusaaja on jollain tapaa vahvempi ja kiusattu jollain tapaa heikompi. Kiusaaja käyttää siis voimaansa ja valtaansa väärin suhteessa kiusattuun. Voimasuhteiden epätasapaino voi johtua fyysisistä ominaisuuksista, iästä, henkilöiden asemasta ryhmässä, kiusaajien määrästä tai joistain muista ominaisuuksista ja resursseista. Roolijako ja keskinäisten voimasuhteiden selkeys erottavatkin koulukiusaamisen muusta aggressiivisesta käyttäytymisestä. Oppilaille kerrottaessa Salmivalli määrittelee koulukiusaamisen seuraavasti: ”Kiusaaminen on sitä, kun yhdelle ja samalle oppilaalle aiheutetaan tahallaan ja toistuvasti pahaa mieltä.” Salmivalli pyrkii painot-

tamaan, että koulukiusaaminen ei ole sitä, jos jokin asia tapahtuu vain kerran tai jos kaksi tasaväkistä oppilasta tappelee keskenään.

4.2 Lainsuoja kiusaamista vastaan

Jokaisella oppilaalla, lapsesta aikuiseen, on lain antama suojaa kiusaamista vastaan. Kiusaamattomuuden suojaa sisältyy Lapsen oikeuksien julistukseen (Unicef 1959) ja on myös osa YK:n määrittämiä ihmisoikeuksia (Yhdistyneet kansakunnat 1948). Oppilailla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön, joka on säädetty perusopetuslaissa (29. §), lukiolaissa (21. §) ja laista ammatillisesta koulutuksesta (28. §). Säännökset turvallisesta oppimisympäristöstä kattaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden. Fyysisesti turvallinen opiskeluympäristö tarkoittaa hyviä ja turvallisia koulutiloja, välineitä sekä muita opiskeluun liittyviä aineellisia puitteita. Lait turvallisesta oppimisympäristöstä kattavat myös oppilaan kulkemat koulumatkat. Oppimisympäristön tulee tukea oppilaan ja opettajan sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta ja ohjata työskentelemään ryhmän jäsenenä. (Hamarus 2008, 19 - 21.)

Vuonna 2003 lasten ja nuorten turvallista opiskeluympäristöä koskevia säännöksiä täydennettiin. Täydennyksessä koulutuksen järjestäjän tulee tehdä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä, sekä panna suunnitelma toimeen ja valvoa suunnitelman toteutumista. Opetushallituksen tarkoituksena on antaa määräykset suunnitelman laatimisesta opetussuunnitelman perusteissa. (477/2003.) Opetuksen järjestäjän on hyväksyttävä järjestyssäännöt, joilla edistetään kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä, koulun sisäistä järjestystä sekä opiskelun esteetöntä sujumista. (Hamarus 2008, 20.)

Oppimisympäristön turvallisuuteen liittyy läheisesti myös kaikille oppilaille kuuluva oppilashuolto. Perusopetuslaki (628/1998) 31 a §:n 2. momentti 642/2010: ”Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.” (Perusopetuslaki 19.12.2003/1136)

Valtioneuvoston asetuksen (1435/2001) mukaan oppilashuollon tarkoituksena on edistää oppilaan sosiaalista hyvinvointia ja terveyttä. Oppilashuollon yksi tehtävä on ongelma- ja kriisitilanteiden ehkäisy, havaitseminen ja hoitaminen. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulukiusaamistapauksiin, sillä perusopetuksen opetussuunnitelmassa eräänä tällaisena alueena on mainittu juuri kiusaaminen, väkivalta ja häirintä. (Hamarus 2008, 21.)

Perusopetuslain 35. §:n mukaan oppilaan on käyttäydyttävä asiallisesti ja suoritettava tehtävänsä tunnollisesti. 36. §:n mukaan oppilasta, joka rikkoo järjestystä, käyttäytyy muuten epäasiallisesti tai menettelee vilpillisesti, voidaan rangaista kurinpidollisesti. Rangaistuksia ovat muun muassa kirjallinen varoitus ja oppilaan määräaikainen erottaminen. (Hamarus 2008, 23; Perusopetuslaki. 19.12.2003/1136)

Koulukiusaaminen saattaa joskus yltää rikosoikeudelliselle tasolle, jolloin oppilaiden vastuu perustuu yleisiin normijärjestelmiin. Rikosoikeudellisen vastuun piirissä ovat 15 vuotta täyttäneet opiskelijat. Vahingonkorvauslain (412/1974) mukaan oppilaat ovat kuitenkin iästä riippumatta vastuussa aiheuttamistaan vahingoista. (Hamarus 2008, 23.)

4.3 Kiusaamisen yleisyys

Maailman terveysjärjestön WHO:n tekemä koululaistutkimus (Health behavior in school-aged children) on erittäin kattava ja laaja kansainvälinen kyselytutkimus. Tämä toteutetaan 11-, 13- ja 15-vuotiaiden koululaisten parissa aina muutaman vuoden välein, noin 40:ssä eri maassa. Vuonna 2006 tehdyn tutkimuksen perusteella Suomen tilanne näyttäisi olevan kaikissa tutkituissa ikäryhmissä hieman keskimääräistä parempi. Tämä tarkoittaa sitä, ettei kiusattujen tai kiusaajien oppilaiden osuus ole kansainvälisessä vertailussa hälyttävän suuri. (Salmivalli 2010, 24.)

Sellaista koulua on tuskin olemassakaan, jossa kiusaamista ei lainkaan esiintyisi. Kiusaamisongelma on siis todellinen Suomessa. Useimpien tutkimusten mukaan kiusattujen lasten osuus peruskouluikäisistä on noin 5 - 15 %. Luku riippuu käytetyistä tutkimusmenetelmistä, esimerkiksi miten kiusaaminen on määritelty tutkimuksessa, ja lap-

sen tai nuoren iästä, sillä lapsen iän karttuessa heidän itsensä ilmoittama kiusatuksi tuleminen vähenee. (Salmivalli 2010, 17.)

Kiusaavien lasten määrä vähenee ensimmäisten kouluvuosien mittaan, mutta selvä käänne tapahtuu kuitenkin lasten lähestyessä murrosikää. Alakoulun viidennellä luokalla kiusaajien määrän väheneminen pysähtyy tai alkaa jopa lisääntyä. Suurimmillaan kiusaajien määrä on yläkoulun yhdeksännellä luokalla. Alakouluihin verrattuna yläkouluissa on jokaista kiusattua kohti useampia kiusaavia oppilaita. (Salmivalli 2010, 18 - 19.)

Sillä, minkälainen koulu on kyseessä, ei ole merkitystä kiusaamisen kannalta. Esimerkiksi koulun koolla, kaupunki- tai maaseutusijainnilla ei ole suurta vaikutusta kiusaamisen esiintyvyyteen. (Kiusaamisen yleisyys.)

4.4 Kiusaamisen eri muodot

Kiusaamista on tyypitelty monilla eri tavoilla. Kiusaaminen voidaan kuitenkin jakaa suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen. Suora kiusaaminen tarkoittaa sitä, että kiusaaja osoittaa tekonsa suoraan kiusatulle, esimerkkejä tästä ovat potkiminen, haukkuminen, huutaminen päin naamaa ja lyöminen. Epäsuora kiusaaminen on huomaamattomampaa. Se ilmenee esimerkiksi eristämisenä muusta ryhmästä, selän takana puhumisena ja juurujen kertomisena. (Hamarus 2008, 45.)

Kiusaamisen voi myös jakaa fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kiusaamiseen. Fyysisellä kiusaamisella tarkoitetaan yleensä fyysistä välivaltaa, kaikkea tönimisestä hakkaamiseen. Psyykkinen kiusaaminen tapahtuu sanoin, elein ja ilmein. Sosiaalinen kiusaaminen tarkoittaa kiusatun vuorovaikutussuhteisiin ja ystävyyssuhteisiin vaikuttamista negatiivisesti. Fyysinen kiusaaminen on helpointa havaita, sillä kiusattuun jää usein siitä jälkiä. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi lyömistä, tönimistä, nipistelyä, hiuksien vetämistä, esineillä heittämistä, kuristamista ja hakkaamista. (Hamarus 2008, 45 - 46.)

Sanallisella kiusaamisella tarkoitetaan sanojen kautta toiselle aiheutettua mielipahaa (Hamarus 2008, 46). Sanallinen kiusaaminen on kiusaamismuodoista yleisin. Se voi

olla nimittelyä, pilkkaamista, haukkumista, matkimista, uhkailua tai halventavaa puhetta toisesta. Epäsuoraa sanallista kiusaamista ovat juorujen keksiminen ja levittäminen toisesta. Sanallista kiusaamista vahvistetaan usein myös eleillä ja ilmeillä. Tarkoituksena kiusaajalla on tällaisella saada valta-asemaa yhteisössä ja halveksuntaa kiusattua kohtaan. Sanallista kiusaamista voi tapahtua myös lappusten, internetin tai tekstiviestien välityksellä. Kiusaaminen voi pysyä sanallisena, tai siitä voi myös kehittyä kiusaamisen prosessi. Nimitysten merkitykset laajenevat ja kovenevat, samalla kiusaamiseen liitetään toisia muotoja, esimerkiksi fyysistä väkivaltaa tai eristämistä. (Hamarus 2008, 46 - 47.) Sanallinen kiusaaminen ei jätä kiusattuun mitään fyysisiä jälkiä, mutta sanojen valtava voima osuu kiusattuun vahingoittaen kiusatun itsetuntoa ja minäkäsitystä (Kiusaamisen muodot).

4.5 Kiusaajan kuva

Kiusaajat näkevät itsensä usein hyvin positiivisessa valossa, varsinkin fyysisissä, sosiaalisissa ja urheilullisissa ominaisuuksissa. Kiusaajat ovat usein muita, myös uhreja, fyysisesti vahvempia. Joillakin kiusaajilla voi myös olla huono itsetunto, jota hän yrittää kasvattaa heikompiensa kiusaamisella. Kiusattuja kohtaan he eivät juurikaan tunne empatiaa. (Olweus 1992, 35; Salmivalli 1999, 126 - 127.)

Kiusaajan määritelmäänkin kuuluva aggressiivisuus kuuluu myös kiusaajan tapoihin. Kiusaaja on aggressiivinen uhrilleen ja voi kohdistaa aggressiivisuutta tai huonoa käytöstään myös opettajiin ja omiin vanhempiinsa, sekä muihin aikuisiin. Kiusaajat kokevat väkivallan positiivisempänä kuin ei-kiusaavat ikätoverinsa. Usein kiusaajat ovat myös impulsiivisia ja dominoivia. (Olweus 1992, 35.)

Kiusaajia voi olla varsinaisen kiusaajan lisäksi myös passiivinen kiusaaja eli seuraaja tai aseenkantaja. Nämä passiiviset kiusaajat eivät itse aloita kiusaamista, mutta osallistuvat siihen jollain tavalla, esimerkiksi olemalla läsnä ja tukemalla varsinaista kiusaajaa. Kiusaajilla onkin usein ympärillään jonkinlainen ystäväjoukko, joka tykkää kiusaajasta ja tukee häntä. Kiusaajien suosio laskee mitä ylemmille luokille siirrytään. (Olweus 1992, 35 - 36.)

Kuten kiusaaminen on riski kiusatulle, on se myös kehityksellinen riski kiusaajalle. Kiusaamiseen tulisi aina puuttua, sillä on hyvin todennäköistä, että muuten kiusaaja jatkaa käytöstään myöhemminkin elämässään. Olweus osoitti seurantatutkimuksessaan, että nuorina aikuisina, 24-vuotiaina, entisistä koulukiusaajista 60 %:lla oli ainakin yksi tuomio ja he olivat neljä kertaa useammin rikoksen uusijoita suhteellisen vakavissakin rikoksissa. (Olweus 1992, 36; Salmivalli 2010, 30.)

Andre Sourander työtovereineen osoitti vuonna 2007, että entisillä koulukiusaaja po-jilla oli myöhemmin elämässään suurempi riski saada antisosiaalisia persoonalli-suushäiriöitä. Tämäkin tukee väitettä, että kiusaaminen on riski myös kiusaajalle itsel-leen. (Salmivalli 2010, 30.)

4.6 Kiusatun kuva

Kiusatun ominaisuuksien tarkastelussa on hankalaa erottaa, mitkä ominaisuudet ovat saattaneet aiheuttaa kiusaamisen ja mitkä ovat mahdollisesti seurausta kiusaamisesta. Jotkut ominaisuudet, jotka ovat aiheuttaneet kiusaamisen saattavat myös lisääntyä tai pahentua kiusaamisen myötä. (Salmivalli 2010, 28.)

Olweus (1992, 33 - 35) on jakanut poikiin kohdistuneissa tutkimuksissaan kiusatut passiivisiksi ja provokatiivisiksi uhreiksi. Passiivisia uhreja voisi kuvata epäaggressii-visiksi, ahdistuneiksi ja turvattomiksi verrattuna muihin oppilaisiin. Passiiviset uhrin ovat myös varovaisia, herkkiä ja hiljaisia. Helpoimmin kiusatuiksi voivat joutua arat, epävarmat ja huonon itsetunnon omaavat yksilöt (Salmivalli 2010, 28.). Passiivisilla uhreilla ei yleensä ole ainuttakaan hyvää ystävää ja koulussa he ovat yksinäisiä ja hy-lättyjä. (Olweus 1992, 33 - 35.)

Passiiviset uhrin näkevät väkivallan ja väkivaltaiset ihmiset negatiivisena asiana. Usein pojat, jotka ovat passiivisia uhreja, ovat myös kiusaajaansa tai kiusaajiaan fyysisesti heikompia. Tällaisten poikien suhde äitiin on usein myös läheisempi ja positiivisempi, kuin muiden poikien suhteet äiteihinsä. Äidit voivat olla myös ylisuojelevia lapsiaan kohtaan, mutta ei tiedetä, onko se syynä vai seurauksena kiusaamiselle. (Olweus 1992, 33 - 34.)

Provokatiiviset uhrin ovat harvinaisempia, kuin passiiviset uhrin. Provokatiiviset uhrin ovat passiivisten tavoin ahdistuneita, mutta tämän lisäksi he ovat aggressiivisia. Provokatiivisten uhrin käytös voi olla ympäristöään häiritsevää ja hermostuttavaa ja tällainen käytös provosoi muita oppilaita reagoimaan negatiivisesti uhrin. (Olweus 1992, 34 - 35.)

Cristina Salmivallin tutkimuksessa tuli ilmi kiusattujen kolme erilaista toimintamallia, aggressio, välinpitämättömyys ja avuttomuus. Aggressiivisen toimintamallin kiusatut reagoivat kiusaamiseen väkivallalla, he voivat hyökätä kiusaajan tai kiusaajien kimppuun tai antaa heille sanallisesti samalla mitalla takaisin. Aggressiivinen käyttäytymismalli yleisempää on pojilla kuin tytöillä. Välinpitämättömät uhrin saattavat vaikuttaa siltä, ettei heitä kiusaaminen haittaa, ja he voivat pysyä kiusaamistilanteessa hyvin rauhallisina. Tällainen toimintamalli on usein vain ulkoista ja ei kerro mitään siitä, mikä on kiusatun subjektiivinen kokemus, mitä hän käy sisällään läpi ja mitä hän tuntee sisällään. Varsinkin tyttöuhrit käyttäytyvät usein avuttomasti, he saattavat alkaa itkemään kiusaamistilanteessa tai mennä täysin lukkoon. (Salmivalli 1999, 106 - 107.)

Uskomus siitä, että ulkoinen, fyysinen poikkeavuus aiheuttaa kiusaamista, ei Olweuksen mukaan pidä paikkaansa. Tällainen harhaluulo on saattanut syntyä, koska monista kiusatuista löytyy jotakin ulkoisesti poikkeavaa, mutta myös ei-kiusatuilla löytyy yhtä paljon näitä ulkoisesti poikkeavia piirteitä. Kirsti Lagerspetz kollegoineen selvitti tutkimuksessaan, että kiusaamisen uhrin ovat useammin ylipainoisia, kuin muut ja heillä oli myös useammin fyysisiä vammoja. Poikkeavuus voi siis olla yksi syy kiusatuksi joutumisessa. (Salmivalli 1999, 102.)

4.1 Sukupuolierot kiusaamisessa

Kiusaamista tapahtuu sekä tyttöjen, että poikien keskuudessa. Tyttöjen ja poikien kiusaaminen eroaa toisistaan, mutta kummankin sukupuolen kiusaamisessa yleisintä on kuitenkin nimittely ja haukkuminen. Eroja sukupuolten välillä taas löytyy kiusaamisen yleisyyden ja kiusaamismuotojen välillä. (Salmivalli 1999, 37 - 39.)

Tyttöjen ja poikien aggressiot eli tässä tapauksessa koulukiusaaminen ilmenee eri tavoin. Poikien aggressio on yleensä suoraa, kun tytöt taas kiusaavat useimmin epäsuo-

rasti. Usein myös tyttöjä, oli kiusaaja sitten poika tai tyttö, kiusataan epäsuorasti, kun poikia taas kiusataan useammin suorasti. Usein suora aggressio on helpompi tunnistaa, sillä se on selkeämpää ja joskus jopa äänekkästä ja näkyvää. Epäsuorakiusaaminen taas voi olla porukan ulkopuolelle jättämistä tai juorujen levittämistä, jolloin sitä voi olla hankalampaa huomata ja tunnistaa. Epäsuoraa aggressiota käyttävää kiusaajaa voi olla myös vaikeampi tunnistaa ja saada kiinni kiusaamisesta. (Olweus 1992, 23; Höistad 2003, 94.)

Pojat myös kiusaavat enemmän kuin tytöt. Pojat kiusaavat sekä poikia että tyttöjä. Bergenin tutkimusten mukaan 5.-7.- luokkalaisista tytöistä 60 %:a kiusasivat pojat ja 15–20 %:a tytöt sekä pojat. Tutkimuksen mukaan poikia kiusasivat 80 %:ssa tapauksista pojat. Tutkimuksessa myös todettiin, että yläasteella pojat olivat 4 kertaa useammin kiusaajia kuin tytöt. (Olweus 1992, 23 - 24.)

Salmivallin (1999, 39) mukaan tutkimuksissa pojat mainitaan useammin sekä kiusaajiksi, että kiusatuiksi, mutta erot sukupuolien välillä eivät ole niin suuria, kuin on luultu. Nykyään kiusaamistutkimuksiin on monesti pyritty ottamaan mukaan myös epäsuora kiusaaminen, joka on tytöillä yleisempää ja näin myös tyttöjen osuus kiusaajista ja kiusatuista on kasvanut. Mutta usein tutkimukset painottuvat vielä enemmän suoraan kiusaamiseen ja vähemmän epäsuoraan, joka saattaa vääristää tuloksia.

4.2 Koulukiusaamisen vaikutukset kiusattuun

Kiusatuksi joutuminen vaikuttaa yksilön elämään ja jättää siihen aina jälkensä. Koulukiusaamisesta ja pahoista muistoista toipuminen voi viedä vuosia ja joskus kaikki henkiset haavat eivät välttämättä parannu koskaan. Kiusatuksi joutuminen vaarantaa lapsen tai nuoren normaalin kehityksen sekä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin. Kiusaamisen kesto, luonne ja se, saako kiusattu apua tilanteeseensa, vaikuttavat kehityksellisten vaurioiden laatuun. (Lämsä 2009, 70 - 71.) Kiusaamisen kesto vaikuttaa kiusaamisesta johtuviin kielteisiin seurauksiin, ja pitkään jatkuva kiusaaminen vaikuttaa kiusatun psykososiaalisiin ongelmiin vielä kiusaamisen loputtuakin. (Salmivalli 2010, 28.)

Yleisen ahdistuneisuuden, sosiaalisen ahdistuneisuuden, huonon itsetunnon, kielteisen minäkuvan, yksinäisyyden, itsetuhoisten ajatusten ja masentuneisuuden on tutkimuksissa todettu olevan yhteydessä kiusatuksi joutumiseen. On tutkittu myös sitä, onko kiusaaminen näiden seikkojen seuraus vai ovatko ne seurausta kiusaamisesta. Ja tulosten mukaan voi sanoa ongelmien olevan seurausta kiusaamisesta eikä toisinpäin. Kaikkein merkittävimmäksi psykososiaalseksi ongelmaksi kiusaamisen yhteydessä on nostettu masentuneisuus. Kaikissa ikäryhmissä, molemmilla sukupuolilla kaikenlaisen kiusaamisen on todettu liittyvän vahvasti masennukseen. (Salmivalli 2010, 26.)

Kiusaaminen voi vaikuttaa myös kiusatun ihmissuhteisiin ja siihen, kuinka hän luottaa ihmisiin. Myös kiusatun käyttäytyminen voi muuttua ja hänen koulumotivaationsa laskea. Pahimmillaan kiusaaminen voi johtaa kiusatun elämänilon ja -halun menetykseen. (Lämsä 2009, 70.)

Kiusatuksi joutumisella voi olla myös merkitystä joissakin itsemurhatapauksissa sekä koulusurmissa. Koulusurmaajilla on lähes jokaisella koulukiusatun tausta ja he ovat usein koulussa sosiaalisen hierarkian alimmaisina. Koulusurmaajaksi ajautuminen on kiusatulle kuitenkin hyvin harvinainen kehityskulku, ja usein kiusatuista tulee ajan kuluessa aina vain vetäytyväisempiä, arempia ja vähemmän aggressiivisia. (Salmivalli 2010, 26 - 27.)

Pitkittäistutkimuksissa on todettu, että kiusatut ovat myöhemmin elämässään masentuneempia ja heillä on huonompi itsetunto, kuin vertailuryhmäläisillä. Kiusatuilla ilmenee myös ihmissuhdevaikeuksia ja heidän on vaikeampi luottaa ihmisiin ja heidän hyviin aikomuksiinsa. (Salmivalli 2010, 28 - 29.)

4.3 Kiusaamisen negatiivisia vaikutuksia estävät tekijät

Koulukiusaamisen negatiivisiin pitkäaikaisseuraamuksiin vaikuttaa se, kuinka kiusattu tuntee tulleen kotona hyväksytyksi. Tunne vanhempien hyväksynnästä lieventää negatiivisia vaikutuksia. Kiusatulle on tärkeää saada vanhemmiltaan hyväksynnän lisäksi tukea ja turvaa. (Salmivalli 2010, 29.)

Kiusaamisen negatiiviset vaikutukset ovat olleet vähäisempiä niillä, joilla on ollut edes yksi läheinen ystävyys suhde. Hyväksytyksi tulemisen tunne suojaa lasta kiusaamisen traumaattisilta vaikutuksilta. Toisaalta, jos kiusattu ei tunne itseään missään hyväksytyksi ja hänellä ei ole läheisiä toverisuhteita, ovat kiusaamisen vaikutukset vakavia niin välittömästi, kuin pitkällä aikavälilläkin. (Salmivalli 2010, 29 - 30.)

4.4 Koulukiusaaminen ryhmäilmionä

Usein kiusaaminen tapahtuu sosiaalisessa ryhmässä, joka on pysyvä. Kiusaamista voidaankin siis luonnehtia sosiaaliseksi tilanteeksi, jossa pätevät ryhmätason mekanismit. Koulukiusaamiseen ei siis niinkään vaikuta yksilöiden eri toimintatavat ja -mallit, vaan negatiivisten ryhmäprosessien synty. (Salmivalli 1999, 33 & 80.)

Tutkimuksissa on todettu, että ihmiset käyttäytyvät helpommin aggressiivisesti jos ovat nähneet jonkun muun käyttäytyvän aggressiivisesti, tätä voidaan kutsua myös niin sanotuksi sosiaaliseksi tartunnaksi. Muut lapset saattavat pitää kiusaaja vahvana ja pelottomana ja näin ottavat kiusaajasta mallia. Mallia kiusaajasta saattavat ottaa nimenomaan sellaiset oppilaat, jotka ovat epävarmoja ja he saattavat toimia myös passiivisina kiusaajina. (Salmivalli 1999, 80 - 81; Olweus 1992, 43 - 44.)

Toinen mekanismi on heikentynyt aggressiivisten pyrkimysten kontrolli tai esto. Tämä tulee esiin sellaisissa tilanteissa, joissa kiusaaja voittaa kiusatun, jonka seurauksena kiusaamista sivustaseuraajien estot aggressiivisuuden suhteen saattavat laskea. Mekanismi toimii myös toisin päin, jos kiusaaja saa kiusaamisesta itselleen jotakin negatiivista, esimerkiksi häviää kiusatulle, tällöin sivustaseuraajien estot aggressiivista käyttäytymistä kohtaan saattavat lisääntyä. (Olweus 1992, 44.)

Diffusioituminen eli yksilöllisen vastuuntunnon aleneminen on yksi mekanismi, joka voi selittää normaalisti hyvin käyttäytyvien lasten lähtemisen mukaan kiusaamiseen. Kun kiusaajat toimivat ryhmässä, heidän kokemansa syyllisyys jakautuu useammalle ja näin ollen syyllisyyden taakka on pienempi kullakin kiusaajalla. (Olweus 1992, 44.)

Toinen mekanismi, joka saattaa johtaa kiusaajien syyllisyydentunnon vähenemiseen, on ajatuksen muutos, siitä kuinka uhri nähdään. Pitkään jatkuneen kiusaamisen seura-

uksena kiusattu voi alkaa näyttäytyä kiusaajille täysin arvottomana. Kiusaajat ja passiiviset kiusaajat saattavat jopa ajatella, että kiusattu ansaitsee kiusaamisen ja ahdistelun. (Olweus 1992, 44.)

Sivustaseuraajien samaistumiseen kiusaajaan voi vaikuttaa myös pelko. Sivustaseuraajat saattavat pelätä kiusaajaa, ja lähtemällä mukaan kiusaajan toimiin, pyrkivät he turvaamaan oman selustansa kiusaajalta. Pelko kiusaajaa kohtaan vaikuttaa myös siihen, että muut lapset eivät uskalla puuttua kiusaamiseen ja mennä väliin. (Salmivalli 1999, 81.)

Kun oppilailta kysytään kiusaamisen syitä, usein vastaus liittyy ulkoiseen poikkeavuuteen. Tällä on ryhmäilmiönä merkitystä, sillä ryhmät pyrkivät yhdenmukaisuuteen ja tästä syystä jollakin tapaa poikkeavia saatetaan alkaa kiusata. Ryhmät voivat olla hyvin herkkiä havaitsemaan toisissa, varsinkin ydinryhmän ulkopuolisissa lapsissa poikkeavuuksia. (Salmivalli 1999, 81 - 82.)

4.5 Koulukiusaamisen ehkäiseminen ja vähentäminen

Kiusaamisen ehkäisy on tärkeä aloittaa varhaisessa vaiheessa, jo ennen lapsen koulukäynnin alkua. Kiusaamisen ehkäisystä vastuu kuuluu koko lasta ympäröivälle verkostolle. Verkosto koostuu useimmiten kodista, päivähoitosta, koulusta, neuvoloista ja muista lapsiperheiden palveluissa työskentelevistä aikuisista. (Kiusaamista voidaan ehkäistä jo pienestä pitäen.)

Kiusaamisen ehkäisemistyötä pitää tehdä aina. Kiusaamiseen puuttuminen edellyttää havaitsemista, huomaamista ja myöntämistä. Koulussa opettajilla ei ole valitettavasti kovinkaan suurta mahdollisuutta seurata ja havainnoida lapsia, siksi kiusaamiseen puuttuminen koulumaailmassa on välillä vaikeaa. Tarkoituksena kuitenkin on, että opettaja selvittää ja tarkkailee luokan tilannetta ja oppilaiden välisiä suhteita mahdollisuuksiensa mukaan. Useimmiten oppilaat eivät kerro kiusaamiskokemuksistaan, joka osaltaan heikentää kiusaamisen kitkemistä. Yksi syy nuorten puhumattomuuteen on se, etteivät he usko kenenkään aikuisen puuttuvan asiaan. Vain puolet kaikista oppilaista uskoo, että opettaja puuttuisi kiusaamiseen. Kiusatuksi tuleminen saatetaan myös kokea hävettäväksi ja noloksi, asian käsittely saattaa pelottaa tai ei uskota, että

aikuisille kertominen auttaisi. (Kiusaaminen koulussa, Kiusaamista voidaan ehkäistä jo pienestä pitäen.)

4.5.1 Interventiot koulukiusaamiseen

Kun kyseessä on koulukiusaaminen, ei pidä odottaa että ongelmia esiintyy, vaan tarkoituksena on ennaltaehkäistä koulukiusaamista jo varhaisessa vaiheessa (Salmivalli 1999,167).

Koulukiusaaminen on vuorovaikutuksellinen ongelma. Hyvä keino koulukiusaamisen ehkäisemisessä olisikin harjoittaa oppilaiden vuorovaikutustaitoja. Sosiaalisten taitojen oppiminen on jatkuva prosessi, joka tulisi ottaa huomioon koulujen opetussuunnitelmissa. (Salmivalli 1999, 167.)

Kun koulukiusaamista esiintyy, ongelmiin pyritään tietoisesti vastaamaan erilaisilla interventioilla. Erilaiset interventiot eli väliintulot, eroavat toisistaan kohdentumisensa ja tavoitteidensa puolesta. Interventiot voivat keskittyä joko suoraan käyttäytymisen säätelyyn tai emotionaalisen kontrollin strategioiden opetteluun. Suoran käyttäytymisen säätelyssä pyritään saamaan lapsen käyttäytymistä vähemmän aggressiiviseksi palkinnoilla tai rangaistuksien avulla. Palkintoja annetaan ei-aggressiivisesta käytöksestä ja aggressiivisesta käyttäytymisestä rangaistaan. Palkintona käytetään konkreettisia asioita, tai esimerkiksi lapsen myönteistä huomioimista. Emotionaalisen kontrollin strategioiden opetteluun keskittyvät interventiot voivat olla esimerkiksi sosiaalisten taitojen ja suuttumuksen kontrolloinnin opettelua. (Salmivalli 1999, 168.)

4.5.2 Koulutason työskentely

Kiusaamisen vähentämisen lähtökohtana on kiusaamisongelman tiedostaminen ja myöntäminen, ”meidän koulussamme tapahtuu kiusaamista”. Niin kauan kun ongelmaa vähätellään tai ei suostuta myöntämään, kiusaamisvastainen työ ei voi kunnolla alkaa toimia. On tärkeä ymmärtää, ettei kiusaaminen ole harvinainen marginaali-ilmiö, vaan valitettavan yleinen ongelma, jota esiintyy todennäköisesti kaikissa kouluissa ympäri maan. Tietoisuutta koulukiusaamisesta voidaan lisätä koulun sisällä lisäämällä asiallista informaatiota. (Salmivalli 2010, 55.)

Kiusaamisen kartoittamiseksi voidaan tehdä kiusaamista koskeva kysely, jonka avulla selvitetään kiusaamisen laajuus luokissa ja koko koulussa. Ennen kyselylomaketta on hyvä määritellä oppilaille tarkkaan, mitä koulukiusaamisella tarkoitetaan. Tarkoituksena on saada selville juuri se tieto, mitä halutaankin tietää. Kysymysten tulee siis olla tarkkaan määritettyjä ja kohdennettuja. Oppilailta voi kysyä esimerkiksi sitä, ovatko he joutuneet koulukiusaamisen uhreiksi itse, vai ovatko he havainneet luokallaan muiden kiusaamista. Tällaisesta kyselystä ei kuitenkaan ole hyötyä, mikäli kyselyä ei uusita tasaisin väliajoin, tai se ei johda mihinkään toimenpiteisiin. Kouluilla tulisi olla jo ennen kyselyä valmis toimintamalli kiusaamistapausten selvittämiseksi. (Salmivalli 2010, 56 - 57, Salmivalli 1999, 165.)

Koulun kiusaamisen vastainen toimintamalli on kirjallinen selostus, jossa kerrotaan koulukiusaamisen ennaltaehkäisytaavoista sekä oman koulun tavoista puuttua kiusaamistapauksiin. Toimintamallin tulee olla riittävän konkreettinen, ja sen tulisi sisältää selkeät ohjeet kiusaamistapausten varalle. Toimintamallissa olisi hyvä olla selvillä esimerkiksi, mitä kiusaamisella tarkoitetaan, miten tapauksia aletaan selvittää ja missä vaiheessa seuranta tapahtuu. (Salmivalli 2010, 60 - 62.)

Laadittu toimintamalli luo koulun henkilökunnalle varmuutta ja uskoa omaan osaamiseen, ja lisää todennäköisyyttä siitä, että kiusaamiseen puututaan. Oppilaiden vanhemmille tieto koulun toimintamalleista luo uskoa siihen, että myös koulu on valmis ja kiinnostunut hoitamaan kiusaamistapauksia. Oppilaille toimintamalli luo turvaa ja näin oletetaan sen lisäävän oppilaiden halukkuutta kertoa kiusaamisesta. (Salmivalli 2010, 60 - 61.)

4.5.3 Luokkatason työskentely

Luokkatason eli ryhmätason työskentely on yksi tapa puuttua koulukiusaamiseen. Kiusaaminen on ryhmäilmiö, joten siihen puuttuminen tarkoittaa sitä, että sen vähentämisessä on keskityttävä yksilön sijasta koko ryhmään ja sen jäseniin. Jokainen ryhmän jäsen, luokan oppilas, on vastuussa luokan hyvinvoinnista. (Salmivalli 2010, 67 - 68.)

Keskeisiksi tavoitteiksi kiusaamisen torjumisessa asetetaan seuraavat askeleet: tiedon lisääminen, tietoisuus ongelmasta, oppilaiden tulisi myös tulla tietoisiksi ryhmässä tapahtuvasta kiusaamisesta. Tavoitteena on saada oppilaat tarkkailemaan omaa toimintaansa, sekä pohtimaan uudenlaisia toimintatapoja ja sitoutua toiminaan niin. Uudenlaiset toimintatavat vaikuttavat roolien muokkautumiseen, oppilaille muodostuu siis uudet roolit ryhmässä. (Salmivalli 2010, 69.)

Luokkatason työskentelyssä periaatteena on saada koko ryhmä kiusaamista vastaan. Keinoja tähän ovat yhteinen keskustelu kiusaamisesta, pienryhmätyöskentely, kiusaamisen vastaiset säännöt, eläytymis- ja rooliharjoitukset, valmiit ja itse tuotetut materiaalit. (Salmivalli 2010, 75.)

4.5.4 Yksilötason työskentely

Yksilötason puuttuminen merkitsee tavallisimmin kiusatun ja kiusaajien kanssa käytyjä keskusteluja. Keskusteluilla pyritään kiusaamisen välittömään loppumiseen, sekä tuen antamiseen kiusatulle. Kansainvälisesti tunnetuin keskustelumenetelmä on Pikasin malli. Pikasin malli perustuu yksilön kanssa käytyihin keskusteluihin. Tarkoituksena on päästä vaikuttamaan kiusaajan ja hänen tukijoukkoihinsa. Yksilökeskusteluiden lisäksi menetelmään kuuluu ryhmäkeskustelu, jonka tavoitteena on varmistaa, että muutoksesta tulee pysyvä. (Salmivalli 2010, 76.)

Pikas tekee eron pika- ja perusteellisemmän menetelmän välillä. Pikamenetelmää kutsutaan suggestiivisen käskyn menetelmäksi (SKM). Se määritellään kahdenkeskiseksi keskusteluksi kiusaajan kanssa siitä, että kiusaaminen on lopetettava. Pidempi menetelmä on yhteisen huolen menetelmä (YHM). Tämä määritellään kahden osatavoitteen avulla. Opettaja saa aikaan kokemuksen, että hän ja kiusaaja ovat yhdessä huolestuneet siitä, että kiusaamista tapahtuu. Oppilas etsii tavan auttaa entistä uhriaan ja opettaja tukee tätä ulkoapäin. (Pikas 1990, 133.)

Selvittämiskeskusteluissa voidaan erottaa neljä eri vaihetta. Ensimmäinen vaihe on asian esitleminen. Opettaja esittelee tietoonsa tulleen kiusaamistapauksen. Toisessa vaiheessa on tarkoitus saada ajatusta siihen, ettei asiat nyt ole hyvin. Tarkoituksena on antaa oppilaalle tilaisuus selittää, häntä kuunnellaan eikä pakoteta tunnustamaan.

Kolmantena vaiheena on käännekohta, oppilaalta pyritään saamaan jonkinlainen ratkaisuehdotus. Neljäs vaihe on seurantakeskusteluista sopiminen. Heti, kun jokin järkevä ratkaisuehdotus on saatu aikaan, sovitaan seuranta tapaamisista. (Salmivalli 2010,77 - 78.)

Yhteisen huolen menetelmässä pyritään vaikuttamaan yhteiseen huoleen eli kiusatun tilanteeseen. Menetelmä on suhteellisen samanlainen kuin yllä kuvattu menetelmä. Sävy on kuitenkin pehmeämpi, kuin suggestiivisen käskyn menetelmässä. Ensimmäisenä on asian esilletuominen ja toisena vaiheena yhteisen huolen toteaminen. Kolmantena vaiheena on myös käännekohta, jolloin oppilas pyritään saamaan itse ehdottamaan ratkaisua tilanteeseen. Neljäs vaihe on seurantakeskusteluista sopiminen. Ennen tämän keskustelun lopettamista tehdään oppilaille selväksi, että tilannetta tullaan tarkkailemaan ja aiheeseen palataan myöhemmin. (Salmivalli 2010, 78 - 79.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Tutkimuskysymyksemme käsittelevät sitä, mitä KiVa Koulun oppilaat ajattelevat kiusaamisesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä, sekä sitä, mitä he ovat kokeneet.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- Onko lapsia kiusattu koulussa?
- Onko kiusaamiseen puututtu koulussa?
- Millaisia kiusaamispaikkoja on koululaisilla?
- Millaisia kiusaamistapoja on koulussa?
- Mitä lapset tekevät, jos heitä kiusataan?

Tutkimuksemme lähtökohtana on, kiusataanko lapsia koulussa. Interventiot ja kiusaamiseen puuttuminen on teorianamme mukaan tärkeää, koska jos kiusaamiseen ei puututa, voivat seuraukset olla kohtalokkaita ja kauaskantoisia. Siksi haluamme tietää, puututaanko kiusaamiseen kouluissa. Halusimme tietää, missä kiusaamista tapahtuu, jotta kiusaamiseen puuttumista voidaan kohdentaa sinne, missä sitä tapahtuu. Opettajat näkevät lähinnä vain oppitunneilla ja välitunneilla tapahtuvaa kiusaamista. Koska

kiusaamismuotoja on monia, halusimme selvittää, mitkä ovat yleisimmät kiusaamistavat Kankaan ja Kaunisnurmen alakouluissa. Koulukiusaamisesta kertominen on erityäin tärkeää, jotta siihen voitaisiin puuttua. Tämän vuoksi halusimme tietää, kertovatko tutkimushenkilömme koulukiusaamisesta kenellekään.

5.2 Tutkimushenkilöt

Tutkimuksemme kyselyyn osallistuivat Kouvolan koulujen kolmasluokkalaaisia Kaunisnurmen ja Kankaan kouluista. Tämä menetelmä on nimeltään ryväsotanta, jonka kohteena ovat yleensä luonnolliset ryhmät, kuten koululuokat. Ryppäät voidaan valita systemaattisesti tai satunnaisesti. (Vilkkä 2007, 55.)

Kyselyt siitä, ovatko koulut halukkaita lähtemään mukaan opinnäytetyöhön, lähetettiin kaikille Kouvolan alakouluille. Saimme projektiimme mukaan Kankaan ja Kaunisnurmen koulut. Kyselyyn vastasi yhteensä 30 oppilasta, joista tyttöjä oli 11 ja poikia 19. Kummastakin koulusta saimme 15 vastausta, Kankaan koulusta vastasi 6 tyttöä ja 9 poikaa ja Kaunisnurmen koulusta 5 tyttöä ja 10 poikaa.

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen menetelmänä käytimme kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta, koska halusimme saada selville määrällistä tietoa kouluissa tapahtuvasta koulukiusaamisesta. Tutkimus- eli tiedonkeruumenetelmänämme oli kysely. (Hirsjärvi ym. 2007, 192.)

Määrällinen tutkimus eli kvantitatiivinen tutkimus on menetelmä, joka antaa yleisen kuvan muuttujien välisistä suhteista. Muuttujia ovat havaintoyksikköön liittyvät ominaisuudet, jotka ovat helposti mitattavissa. Muuttuja on se asia, josta määrällisessä tutkimuksessa halutaan tietoa, esimerkiksi mielipide, ikä tai sukupuoli. Havaintoyksikkö eli tilastoyksikkö tarkoittaa mittauksen kohteena olevaa asiaa, esimerkiksi lausuntoa tai kuvaa. (Vilkkä 2007, 14, 173 - 175.)

Määrällisessä tutkimuksessa muuttujia ovat henkilöä koskevat toiminnot, ominaisuudet ja asiat. Näitä tutkittavia asioita käsitellään numeerisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että asioita käsitellään tutkimuksessa yleisesti kuvaillen numeroiden avulla. Määrällisen

tutkimuksen tulokset ovat riippumattomia tutkijasta, eli tutkija ei vaikuta tutkimustulokseen. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimustulos on objektiivinen. Tutkimuksemme määrällinen tieto saadaan kyselylomakkeen, eli mittarin avulla. (Vilka 2007, 13–14.)

Tyypillistä määrälliselle tutkimukselle on, että tutkimuksen havaintoyksilöiden määrä on suuri. Tämä tarkoittaa sitä, että suositeltava vähimmäismäärä on 100. Mitä suurempi otos on, sitä luotettavammat tulokset. (Vilka 2007, 17, 57.) Valitettavasti saimme kyselyymme vain 30 vastausta.

5.4 Kyselylomakkeen laatiminen

Pyrimme tekemään kyselylomakkeesta mahdollisimman helppolukuisen ja helposti ymmärrettävän, sillä vastaajat ovat kolmasluokkalaisia. Ensin lomakkeessa kysytään vastaajan taustatietoja, ikää ja sukupuolta monivalintakysymyksillä.

Ensimmäisessä osiossa käsitellään kiusaamiseen liittyviä väittämiä. Ensimmäinen osio on kysymystyyppiltään asteikkoihin eli skaaloihin perustuva. Kysymyksemme on muotoiltu Likertin asteikkoon ja siinä on 5 porrasta, jotka muodostavat nousevan skaalan. Annoimme vastausvaihtoehdoiksi ei koskaan, harvoin, joskus, viikoittain, päivittäin. Vastauksille annoimme arvot 1-5. Joista vastaajan pitää ympyröidä mielestään parhaiten sopiva vaihtoehto. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 195.) Tämän osion avulla saimme vastaukset tutkimuskysymyksiin, onko lapsia kiusattu koulussa ja onko kiusaamiseen puututtu koulussa.

Seuraavassa osiossa käsittelemme kiusaamispaikkoja, eli sitä missä kiusaamista tapahtuu. Osio on kysymystyyppiltään vastaava kuin ensimmäinen osio, asteikkoihin ja skaaloihin perustuva ja siinäkin olemme käyttäneet Likertin asteikkoa ja vastausvaihtoehdot ovat samat kuin ensimmäisessä osiossa. (Hirsjärvi ym. 2007, 195.) Tämä osio vastaa tutkimuskysymykseemme, millaisia kiusaamispaikkoja on koululaisilla.

Tämän jälkeen kyselyssä selvitetään, minkä lapset kokevat kiusaamisena ja keille he kiusaamisesta kertovat. Näissä käytimme monivalintakysymyksiä. Tällainen kysymystyyppi on malliltaan strukturoitu kysymys, meillä ei ole monivalintakysymysten

perässä avoimia kysymyksiä. Kaikki kysymykset kyselylomakkeessa pohjautuvat opinnäytetyömme teoriaosuuteen ja sieltä nousseisiin teemoihin ja aihealueisiin. (Hirsjärvi ym. 2007, 194.) Nämä osiot vastaavat tutkimuskysymyksiimme, millaisia kiusaamistapoja on koulussa ja mitä lapset tekevät, jos heitä kiusataan.

5.5 Aineiston keruu

Kyselylomakkeet ja vanhempainlupalaput laadimme marraskuun lopussa, jonka jälkeen Kouvolan kaupunki lähetti sähköpostitse Kouvolan alakoulujen rehtoreille viestin, jossa kerrottiin meidän opinnäytetyömme tutkimuksesta ja pyydettiin osallistumaan tähän. Saimme helmikuussa tietoomme koulut, jotka suostuivat kyselyiden tekemiseen, nämä olivat Kankaan koulu, Kaunisnurmen koulu ja Eskolanmäen koulu.

Tämän jälkeen sovimme koulujen kanssa käytännön järjestelyistä. Kankaan koulu ja Kaunisnurmen koulu ottivat lupakyselyt sekä kolmasluokkalaisille tehdyt kyselykaavakkeet sähköpostimme liitteenä. Liitteenä lähetimme myös pienen alustuksen kyselykaavakkeesta ja siitä, mikä luokitellaan koulukiusaamiseksi meidän opinnäytetyössämme. Tässä vaiheessa Eskolanmäen koulu ei ollut enää projektissamme mukana aikataulun vuoksi. Mukana olleet koulut tekivät kyselyt omassa tahdissaan. Valmiiksi täytetyt kyselyt haimme kouluilta 8.3.2013. Täytettyjä kyselykaavakkeita saimme molemmista kouluista 15 kappaletta, eli yhteensä 30 kappaletta.

5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksemme arkaluontoisen aiheen vuoksi kysely täytettiin anonymisti. Heti kyselyiden analysoinnin jälkeen kyselyt hävitettiin. Vanhemmilta kysyttiin etukäteen suostumusta lapsensa osallistumisesta kyselyyn. Näin toteutimme tutkimuksemme eettisten periaatteiden mukaan. Nämä seikat lisäsivät tutkimuksemme luotettavuutta.

Uskomme myös, että kyselyihin on vastattu totuuden mukaisesti. Tähän perusteenamme on vastaajien ikä (8 - 10 vuotta) sekä kyselykaavakkeen kysymysten vastaamisprosentti. Vastauslomakkeissa ei ollut yhtään epäselvää vastausta, ja kaikki olivat vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Emme usko, että vielä kolmasluokkalaiset ovat

ajatelleet kyselyn täyttämistä turhaksi, sillä ”ei kiinnosta” -asennetta ei kyselyissä ainakaan näkynyt.

5.7 Aineiston analyysi

Vastaukset syötettiin SPSS-ohjelmaan, josta saimme kuvailevaa tietoa frekvenssien ja prosenttien kautta. Käytimme analysoinnissa apuna myös ristiintaulukointia sekä korrelaatioita. Näiden menetelmien kautta saatujen tietojen avulla saimme analysoitua kyselyn vastauksia, sekä tehtyä opinnäytetyössämme esiintyvät taulukot.

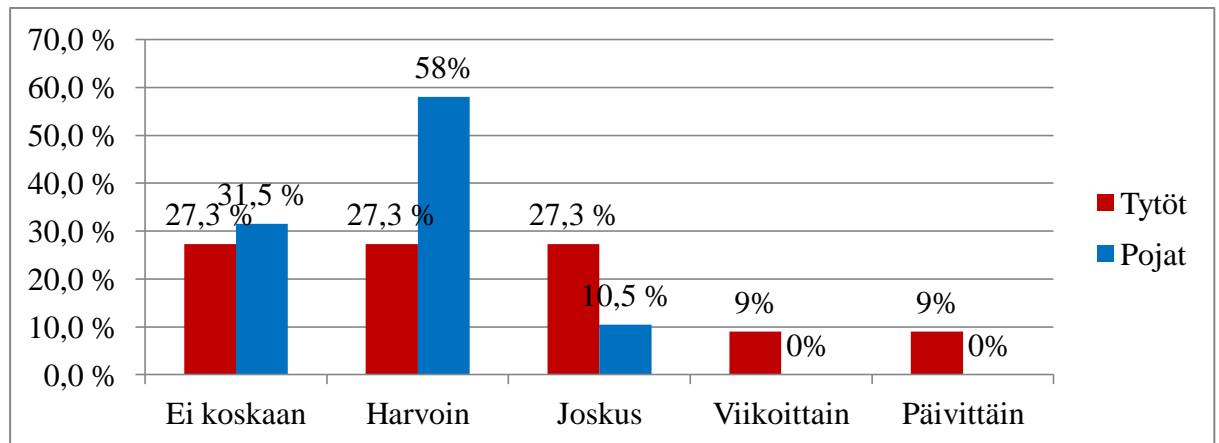
6 TULOKSET

Kyselyyn vastasi 30 kolmasluokkalaista lasta, joista 11 (36,7 %) oli tyttöjä ja 19 (63,3 %) poikia. Kyselyyn vastanneet olivat iältään 9 – 10-vuotiaita. Kyselyissä ei tullut eteen epäselviä vastauksia, joten kaikki vastaukset on otettu huomioon jokaisessa analyysissämme.

Taulukko 1. Minua on kiusattu

N=30	Määrä	Prosenttiosuus
Ei koskaan	9	30 %
Harvoin	14	46,7 %
Joskus	5	16,7 %
Viikoittain	1	3,3 %
Päivittäin	1	3,3 %

Kyselyn kohdassa ”Minua on kiusattu” saimme vastaukseksi, että noin puolta vastanneista lapsista on kiusattu harvoin. Kolmannes kolmasluokkalaisista vastasi, ettei heitä ole kiusattu koskaan. Pieni osa vastaajista on valinnut vaihtoehdon siitä, että heitä on joskus kiusattu. Viikoittain ja päivittäin kiusaamisen kohteeksi joutuneita on molempia erittäin pieni osa vastaajien osuudesta.



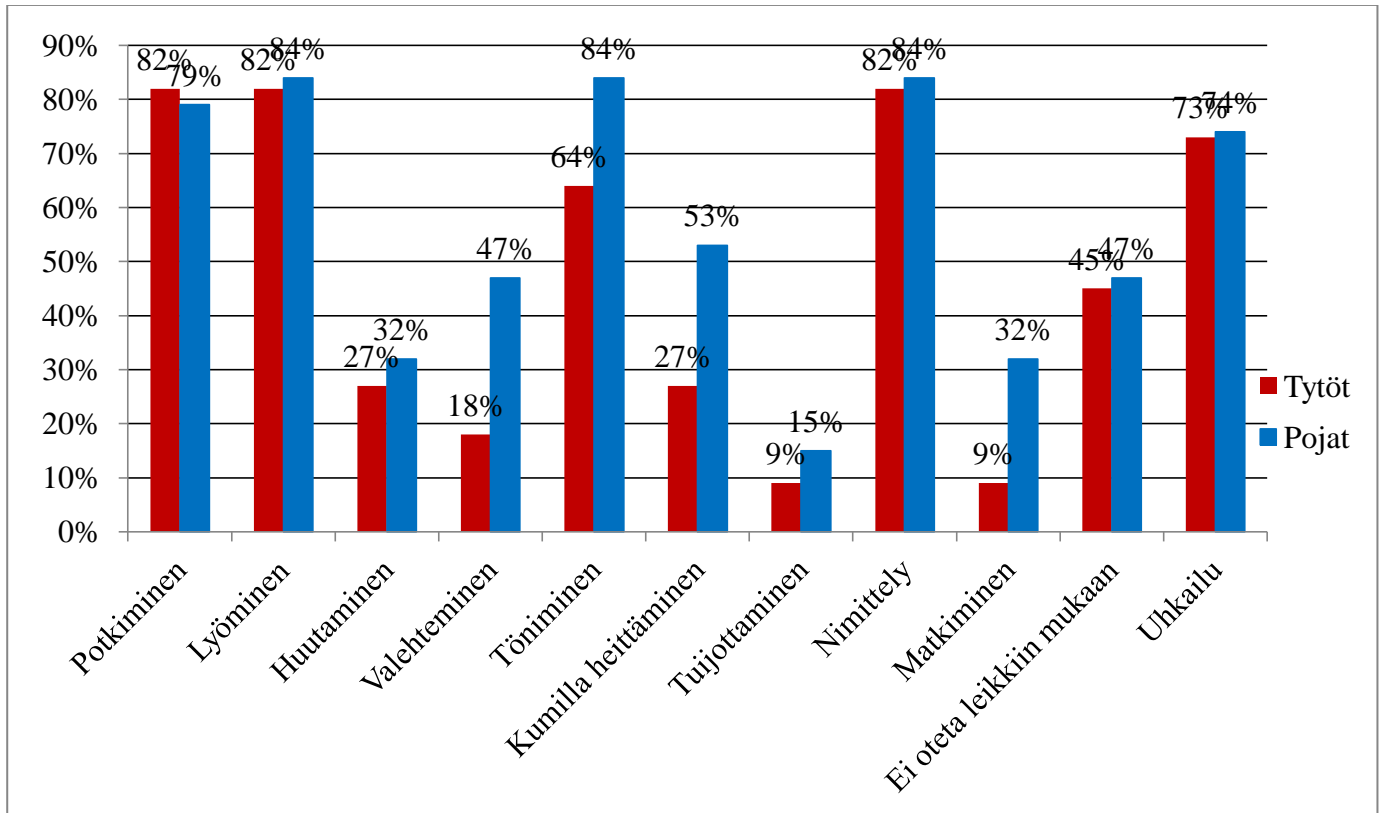
Kuva 1. Minua on kiusattu – tytöt ja pojat

Diagrammissa tytöt ja pojat on jaettu eri sarakkeisiin. Diagrammissa näkyy erikseen, miten tytöt ja pojat ovat vastanneet ”Minua on kiusattu” -väittämään kyselykaavakkeessa. Kyselyyn osallistuneista tytöistä muutamaa ei ole koskaan kiusattu. Yhtä monta vastaajaa kertoi, että heitä on kiusattu harvoin. Tytöistä muutama on valinnut kohdan, jossa he ovat joutuneet kiusaamisen kohteeksi joskus. Miltei ketään tytöistä ei kiusata viikoittain eikä päivittäin. Vastanneista pojista kolmasosaa ei ole kiusattu koskaan. Yli puolet pojista on valinnut vastaukseksi, että heitä on kiusattu harvoin. Kiusaamisen kohteeksi joskus joutuneita löytyi muutama. Kukaan pojista ei vastannut, että heitä kiusattaisiin viikoittain tai päivittäin.

Taulukko 3. Mitä kiusaaminen on?

N=30	Prosenttiosuus
Lyömistä	83,3 %
Nimittelyä	83,3 %
Potkimista	80 %
Tönimistä	76,7 %
Uhkailua	73,3 %
Ei oteta leikkiin mukaan	46,7 %
Kumilla heittämistä	43,3 %
Valehtelemista	36,7 %
Huutamista	30 %
Matkimista	23,3 %
Tuijottamista	13,3 %

Suurimman osan mielestä lyöminen, nimittely, potkiminen, töniminen ja uhkailu ovat kiusaamista. Tuijottamista pidetään vähiten kiusaamisena. Eniten mielipiteitä jakoivat huutaminen, valehtelu, kumilla heittäminen, matkiminen ja leikistä ulos jättäminen.



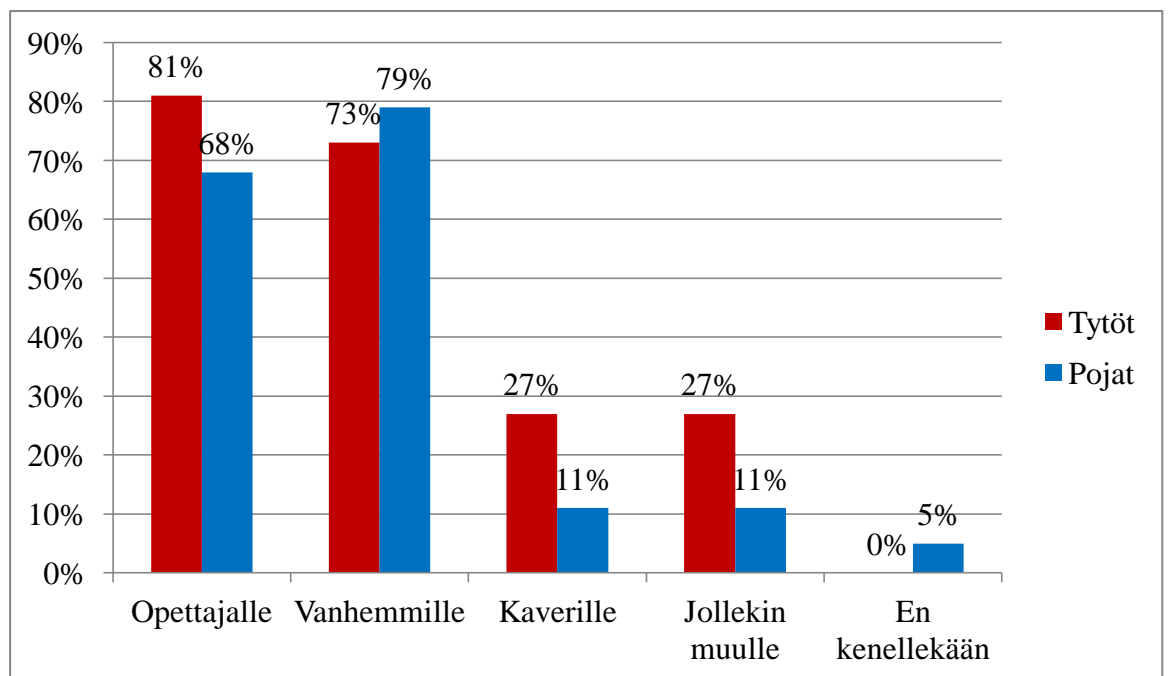
Kuva 2. Mitä kiusaaminen on? Tyttöjen ja poikien vastaukset erikseen. (N=30)

Diagrammissa on kuvattu tyttöjen ja poikien vastaukset kyselymme kysymykseen ”mitä kiusaaminen on?”. Diagrammissa tyttöjen yhteenlasketut valinnat ovat merkitty punaisella värillä ja poikien sinisellä värillä. Vastausvaihtoehdot ovat lueteltuna diagrammin alla. Kyselyn vastaajat ovat saaneet valita vaihtoehtoista yhden tai useamman vastausvaihtoehdon.

Taulukko 3. Mitä teet, jos sinua kiusataan?

N=30	Prosenttiosuus
Kerron opettajalleni	73,3 %
Kerron vanhemmilleni	76,7 %
Kerron kaverilleni	16,7 %
Kerron jollekin muulle, kuin opettajalleni, van- hemmille tai kaverilleni	16,7 %
En kerro kenellekään	3,3 %

Kyselyyn vastanneista kolmasluokkalaisista suurin osa vastasi, että he kertoisivat vanhemmilleen ja opettajalleen, jos kiusaamista tapahtuisi. Pieni osa vastanneista kertoisi kaverille tai jollekin muulle kuin opettajalle, vanhemmille tai kaverille kiusaamisesta. Erittäin harva ei kertoisi kiusaamisesta kenellekään.



Kuva 3. Mitä teet, jos sinua kiusataan? Tyttöjen ja poikien vastaukset erikseen. (N=30)

Diagrammissa on kuvattu erikseen tyttöjen ja poikien vastaukset kysymykseen ”mitä teet, jos sinua kiusataan?”. Tyttöjen vastaukset ovat punaisella värillä ja poikien sinisellä värillä. Kuva alle on kirjoitettu kyselyssä olleet vastausvaihtoehdot. Vastaajat ovat saaneet valita yhden tai useamman vastausvaihtoehdon.

Taulukko 4. Kiusaamista kuvaavien muuttujien tiedot.

N=30	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Viikoittain	Päivittäin
Tytöt kiusaavat minua	86,7 %	10 %	3,3 %	0 %	0 %
Pojat kiusaavat minua	33,3 %	43,3 %	20 %	3,3 %	0 %
Isommat kiusaavat minua	66,7 %	26,7 %	3,3 %	3,3 %	0 %
Olen nähnyt, kun muita kiusataan	13,3 %	33,3 %	36,7 %	10 %	6,7 %
Olen mennyt mukaan, kun kiusaamiseen	66,7 %	20 %	10 %	3,3 %	0 %
Olen auttanut kiusattua	16,7 %	3,3 %	43,3 %	6,7 %	0 %
Opettaja puuttuvat kiusaamiseen	0 %	13,3 %	63,3 %	10 %	13,3 %
Vanhemmat puuttuvat kiusaamiseen	13,3 %	40 %	33,3 %	3,3 %	10 %

Taulukossa on kyselykaavakkeemme väittämiä ja näiden vastausten prosenttiosuudet. Ensimmäiset tulokset käsittelevät kiusaaja eli sitä, kuka tai ketkä kiusaavat. Seuraavat tulokset kertovat, onko vastaaja nähnyt, mennyt mukaan tai puuttunut kiusaamiseen. Taulukon viimeiset tulokset käsittelevät kiusaamiseen puuttumista. Tuloksissa on laskettu yhteen sekä tyttöjen että poikien vastaukset.

Taulukko 5. Missä kiusaamista tapahtuu?

N=30	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Viikoittain	Päivittäin
Oppitunnilla	60 %	33,3 %	3,3 %	0 %	3,3 %
Välitunnilla	16,7 %	26,7 %	40 %	10 %	6,7 %
Koulumatkalla	70 %	26,7 %	3,3 %	0 %	0 %
Tekstiviesteillä tai pilapuheiluilla	86,7 %	10 %	3,3 %	0 %	0 %

Osiossa kiusaamisen tapahtumapaikat on kysytty vastaajilta sitä, missä kiusaaminen tapahtuu. Vastausvaihtoehtoina olivat, että kiusaamista tapahtuu oppitunnilla, välitunnilla, koulumatkalla tai tekstiviesteillä ja pilapuheluilla. Vastausten mukaan vähiten kiusaamista tapahtuu tekstiviestein ja pilapuheluin ja eniten kiusaamista tapahtuu välitunneilla.

7 TULOSTEN ANALYSOINTI

Kyselyyn vastanneista kolmasluokkalaisista suurinta osaa on kiusattu tai kiusataan. Tyttöjen ja poikien kiusaamiseksi joutumisen ero ei ole suuri. Tyttöjä kiusataan hieman useammin kuin poikia. Tämä tieto ei kuitenkaan yllättänyt meitä. Useimpien tutkimusten mukaan peruskouluissa kiusattujen määrä on noin 5 - 15 %. Saamiemme tulosten mukaan 70 % vastanneista on kiusattu. Ero on huomattavan suuri verrattuna useimpiin muihin tutkimuksiin. Huomioitavaa on, että meidän otantamme oli hyvin pieni. Uskomme, että jos olisimme kysyneet vain ”onko sinua kiusattu?”, tulos olisi voinut olla lähempänä muita tutkimuksia. Meidän kyselymme mukaan vain harvoja kuitenkin kiusataan viikoittain tai päivittäin. Kyselyyn vastanneista yli puolet on joutunut kiusaamisen kohteeksi joko harvoin tai joskus. Mielestämme niiden, joita on edes joskus kiusattu, määrä on huolestuttavan suuri. Viikoittain ja päivittäin kiusaamisen kohteeksi joutuneita oli kuitenkin pieni osuus. Heitä, joita kiusataan tai on kiusattu harvoin tai joskus on eniten vastanneista.

Kiusaamistapauksiin puututaan kouluissa ja kotona. Opettajat puuttuivat kiusaamistapauksiin oppilaiden vastauksien mukaan aina. Suurin osa vastauksista oli, että opettaja puuttuu kiusaamiseen joskus. Kukaan ei valinnut vaihtoehtoa, ettei opettaja puuttuisi koskaan kiusaamiseen. Nämä vastaukset ovat meidän mielestämme todella hyviä. Suurin osa vanhemmista puuttuu kiusaamiseen edes joskus. Noin puolet kolmasluokkalaisten vanhemmista puuttuu harvoin tai ei puutu koskaan kiusaamiseen. Vanhempien kohdalla kiusaamiseen puuttumisessa on enemmän hajontaa kuin opettajien. Mielestämme on todella hälyttävää huomata, että niin suuri osa vanhemmista ei puutu koskaan, tai vain harvoin lapsen kiusaamiseen.

Kolmasluokkalaiset oppilaat joutuvat kiusaamisen kohteeksi useimmin välitunneilla. Välitunnilla kiusaamista tapahtuu suurimman osan mukaan joko päivittäin, viikoittain, joskus tai harvoin. Toiseksi eniten kiusaamista tapahtuu oppituntien aikana, hieman alle puolet vastaajista kertoi kiusaamista esiintyvän juuri oppituntien aikana. Koulumatkoilla kiusaamista tapahtuu kolmanneksen mukaan vastaajista. Vähiten kiusaamista esiintyy tekstiviesteillä ja pilapuheluilla. Tekstiviesteillä ja pilapuheluilla kiusattujen vähäinen määrä yllätti meidät. Olisimme odottaneet sen olevan yleisempi kiusaamismuoto. Myös oppitunnilla tapahtuvan kiusaamisen suuri määrä tuli yllätyksenä, sillä ajattelimme opettajan läsnäolon vaikuttavan kiusaamiseen.

Suurin osa kolmasluokkalaisista kyselyyn vastanneista piti lyömistä ja nimittelyä kiusaamisena. Kolmanneksi eniten vastauksia sai potkiminen. Seuraavina olivat töniminen ja uhkailu, jotka saivat miltei yhtä paljon vastauksia. Vastaajien mielestä tuijottaminen on vähiten kiusaamista. Vastauksista huomaa, että eniten kiusaamisena pidetään fyysisiä vaihtoehtoja. Poikkeuksena kuitenkin löytyy nimittely, jota pidetään yhtä paljon kiusaamisena kuin lyömistäkin. Huomattavaa kuitenkin on, etteivät kaikki pidä esimerkiksi potkimista tai lyömistä kiusaamisena. Myös uhkailu jäi meidän mielestämme yllättävän vähäiselle vastausmäärälle. Myös syrjintää tarkoittava ”ei oteta leikkiin mukaan” vaihtoehtoa ei ole valinnut kuin alle puolet vastaajista. Oletimme, että useammat olisivat pitäneet leikistä ulos jättämistä, eli syrjimistä kiusaamisena.

Valehtelun, tönimisen, kumilla heittäminen ja matkimisen välillä tyttöillä ja pojilla oli eniten eroavaisuutta. Kaikissa näissä kiusaamismuodoissa pojat pitivät niitä enemmän kiusaamisena, kuin tytöt. Muut kiusaamismuodot sijoittuivat tyttöjen ja poikien vertailuissa lähemmäs toisiaan. Vastaukset ovat päinvastaisia kuin mitä ajattelimme. Itse olisimme uskoneet, että tytöt olisivat enemmän pitäneet fyysisiä kiusaamismuotoja kiusaamisena kuin pojat.

Vastanneista suurin osa kertoo kiusaamisesta vanhemmilleen. Opettajalleen kiusaamisesta kertoo vain hieman pienempi osa kolmasluokkalaisista. Alle viidennes kertoo kiusaamisesta kavereille tai jollekin muulle kuin opettajalle, vanhemmille tai kaverille. Hyvin harva kyselyyn vastanneista ei kerro kenellekään. Huomattavaa on, että suurin osa kertoo kiusaamisesta vanhemmilleen, mutta tuloksia tarkasteltaessa opettajat kuitenkin puuttuvat kiusaamiseen enemmän kuin vanhemmat. Yllätyimme siitä, kuin-

ka moni kertoo vanhemmilleen tai opettajalle kiusaamisesta. Tämä oli kuitenkin erittäin positiivinen yllätys. Meidän mielestä on todella hyvä, että niin harva ei kerro kiusaamisesta kenellekään. Oletimme, että luku olisi voinut olla tähän kysymykseen paljon suurempi. Olimme yllättyneitä, sillä muiden tutkimusten mukaan useimmiten oppilaat jättävät kertomatta kiusaamisesta kenellekään.

8 POHDINTA

Opinnäytetyötä kirjoittaessamme olemme oppineet paljon koulukiusaamisesta ja kiusaamisesta yleensä, ja olemme löytäneet myös keinoja puuttua kiusaamiseen tulevaisuudessa työelämässä sekä mahdollisesti myös siviilissä omien lapsien kanssa. Kiusaamisella on kauaskantoiset seuraukset sekä kiusatulle että kiusaajalle, koimme tämän aihealueen tärkeimmäksi oppimiskokemukseksemme. Vaikka tiesimme, että kiusaamisella voi olla vakavat seuraukset, oli silti pysähdyttävää lukea esimerkiksi siitä, kuinka pitkäaikaiset vaikutukset kiusaamisella voivat olla ja kuinka suuressa roolissa kaveruus ja hyväksyntä ovat kiusaamisen vaikutusten minimoinnissa.

Ryhtyessämme opinnäytetyöprojektiin, emme tienneet mitään KiVa Koulu -hankkeesta tai -ohjelmasta. Opinnäytetyön edetessä olemme saaneet kattavan paketin tietoa sekä hankkeesta, että ohjelmasta. Mielestämme KiVa Koulu -ohjelma on toimiva ja hyväksi todettu koulukiusaamisen ehkäisemisessä ja vähentämisessä. Meidän mielestämme olisi hyvä jos KiVa Koulu -ohjelma olisi käytössä kaikissa Suomen ala- ja yläkouluissa. Opinnäytetyön teoriaosuuden kokosimme KiVa Koulu -ohjelman esittelyn ja kiusaamisen teorian pohjalta. Christina Salmivallin teokset ovat olleet teoriasamamme suuressa osassa, sillä hän on ollut kehittämässä KiVa Koulu -ohjelmaa ja on myös tehnyt paljon kiusaamiseen liittyviä merkittäviä teoksia.

Opimme työtä tehdessämme paljon myös itse opinnäytetyöprosessista, joka oli meille kummallekin täysin uusi asia. Yllätyimme, kuinka paljon muutakin työtä pelkän opinnäytetyön kirjoittamisen lisäksi opinnäytetyön tekemiseen liittyy, esimerkiksi opinnäytetyötentti, suunnitelma- ja päättöseminaarien kuuntelut sekä tutkimuslupanomus.

Olemme kirjoittaneet opinnäytetyömme pääsääntöisesti yhdessä, joitakin osioita kirjoitimme erillämme, mutta kävimme kaikki tekstit kuitenkin yhdessä läpi. Projekti on syventänyt parityöskentelytaitojamme ja kehittänyt toisen huomioon ottamista sekä pitkäjänteisyyttä. Koemme, että olemme kasvaneet ammatillisesti opinnäytetyöprojektin mukana. Yhteistyömme on ollut saumatonta ja avointa koko prosessin ajan. Olemme kyenneet tekemään kompromisseja ja olemaan tasavertaisia työpartnereita.

Molemmat pidimme aiheesta ja mielestämme aihe oli mielekäs ja mukaansatempaava. Pidimme aiheesta, koska aihe on ollut paljon esillä mediassa ja se on ollutkin niin sanotusti kuuma aihe. Koimme, että koska Kiva Koulu on uusi ohjelma, sitä on ollut mielekästä ja kiinnostavaa tutkia. Kiusaamiseen liittyvä kirjallisuus on mielenkiintoista, varsinkin suomalaisen Christina Salmivallin teokset ovat vertaansa vailla. Aihe on varmasti miltei kaikkia puhutteleva, sillä monet ovat varmasti kokeneet tai nähneet kiusaamista tai ainakin tietävät jonkun joka on.

Emme ehkä kumpikaan koskaan tule suoraan tarvitsemaan työssämme tietoa koulu-kiusaamisesta, sillä haluaisimme kummatkin työskennellä lastentarhanopettajina. Mutta kiusaamista esiintyy myös päiväkodeissa, joten kiusaamisen teorial tietoa tulee varmasti hyödynnettyä tulevaisuudessa työelämässä.

Opinnäytetyötä tehdessä olemme noudattaneet eettisiä periaatteita. Ennen kyselyiden toteuttamista annoimme vanhemmille täytettäväksi lupa-anomuksen, jossa pyydetään lupaa saada toteuttaa kysely heidän lapsellaan. Teimme kyselyt nimettöminä, jolloin yksityisyyden suoja säilyi. Hävitimme kyselylomakkeet heti analysoinnin jälkeen.

Opinnäytetyöprojektimme aikana päänvaivaa tuottivat lähinnä yhteistyö tilaajan kanssa, tutkimuslupa sekä aikataulun muutokset. Tilaajan kanssa oli vaikea pitää yhteyttä, sillä jostakin syystä hän ei saanut meidän lähettämiä sähköposteja eikä viestejä. Harmittavaa oli, ettemme saaneet viestitettyä toisillemme kaikkea tarpeellista tietoa opinnäytetyöprojektimme aikana. Myös tutkimuslupa tuotti meille enemmän haastetta kuin olimme ajatelleet. Toiveikkaana olimme olettaneet, ettei Kouvolan kaupungin myöntämässä tutkimusluvassa menisi kuin muutama viikko. Toisin kävi, sillä odotimme Kouvolan kaupungilta tutkimuslupaa useamman kuukauden. Tämä pitkitti opinnäytetyömme tekemistä, sekä koulusta valmistumista. Meillä oli alun alkaen aja-

teltu todella tiukkaa aikataulua, joka pitikin alkuunsa hyvin pintansa. Odotellessamme tutkimuslupaa emme kuitenkaan päässeet etenemään työssämme halutulla tavalla, joka venytti ajateltua aikatauluamme. Olisimme molemmat halunneet valmistua mahdollisimman pian.

Kyselyitä takaisin hakiessa yllätyimme siitä, kuinka vähän vastauksia saimme. Olimme ajatelleet saavamme suuremman määrän kyselyitä takaisin. Kyselyiden tuloksia purkaessa huomasimme, että kyselykaavakkeemme oli onnistunut selkeydessään. Purkamisessa ei tullut eteen ollenkaan tilannetta, jolloin olisimme joutuneet miettimään, mitä vastaaja on tarkoittanut. Jokaisessa vastauskaavakkeessa oli vastattu jokaiseen kysymykseen, joka yllätti meidät positiivisesti. Kyselyn suoritettua ja sitä analysoidessamme, huomasimme joitakin vikoja kyselyssä. Kiusaamispaikkoja kartoittaessa olimme unohtaneet pistää vaihtoehdoksi sosiaalisen median ja internetin. Huomasimme myös, että kysymys: ”Mitä teet jos sinua kiusataan?” olisi ollut parempi muodossa: ”Kenelle kerrot jos sinua kiusataan?”, sillä tähän kysymykseen haimme vastausta.

Koulukiusaamisen puuttumisen ja ennaltaehkäisyyn vuoksi meistä olisi tärkeää saada kouluihin koulusosionomeja, joiden luo olisi helppo mennä puhumaan kiusaamisesta ja muistakin vaikeista asioista. Sosionomilla olisi tietoa oppilaan kokonaisvaltaisesta kehityksestä ja kasvusta, sekä kiusaamisen vaikutuksista mahdolliseen syrjäytymiseen ja sen luomiin haasteisiin tulevaisuudessa. Sosionomi osaa nähdä oppilaan sosiaalis-, fyysis-, psyykkisenä olentona ja näin ollen auttaa häntä kokonaisvaltaisesti. Koulusosionomeja, -kuraattoreja, -psykologeja ja -psykkareita tulisi mainostaa lapsille ja nuorille enemmän. Kuntien tulisi panostaa näiden ammattilaisten palkkaukseen ja koulutukseen, sillä he voivat olla suuressa roolissa tukemassa lasten kehitystä. Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen kiusaamiseen on elintärkeää. Panostamalla nyt lasten hyvinvointiin ja turvalliseen kehitykseen panostamme myös tulevaisuuteen.

Opinnäytetyöprosessin aikana nousi esille lisätutkimusaiheita. Esimerkiksi, mielenkiintoista olisi vertailla koulukiusaamiseen liittyviä tuloksia KiVa Koulu -ohjelmaan osallistuvasta koulusta ja sellaisesta koulusta, jossa kyseistä ohjelmaa ei ole käytössä.

Mielenkiintoista olisi myös toteuttaa tekemämme tutkimus uudelleen muutaman vuoden kuluttua. Silloin voisi tarkastella, onko koulukiusaaminen vähentynyt Kankaan ja Kaunisnurmen kouluissa. Tutkimusta voisi laajentaa esimerkiksi eri luokka-asteille tai lisätä mukaan kouluja.

LÄHTEET

Basten, E. 2010. Oppilaiden kokemukset erilaisista koulukiusaamista ehkäisevistä ohjelmista ”... mutta jos minua kiusataan kerron rehtorille.” Pro gradu –tutkielma. Turun yliopisto.

Haapanen, K. 2011. ”Olemalla läsnä” – Lasten kiusaaminen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen: huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.

Hirsijärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Keuruu: Otava.

Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Jyväskylä: Gummerus.

Kiusaamisen muodot. KiVa Koulun internetsivut. Saatavissa: http://www.kivakoulu.fi/kiusaamisen_muodot. [Viitattu 8.11.2012].

Kiusaaminen koulussa. Mannerheimin lastensuojeluliiton internetsivut. Saatavissa: <https://mll-fi.directo.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/kiusaaminen-koulussa/>. [Viitattu 3.12.2012.]

Kiusaamisen yleisyys. Mannerheimin lastensuojeluliiton internetsivut. Saatavissa: <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/mita-kiusaaminen-on/kiusaamisen-yleisyys/>. [Viitattu 8.11.2012].

Kiusaamista voidaan ehkäistä jo pienestä pitäen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/toimintatavat/kiusaamista_voidaan_ehkaista_jo_pienesta_pitaen. [Viitattu: 3.12.2012.]

KiVa Koulu. Rikoksentorjuntaneuvoston internetsivut. Saatavissa:

<http://www.vakivalta.rikoksentorjunta.fi/54884.htm>. [Viitattu 7.11.2012].

KiVa Koulu -hanke. KiVa Koulun internetsivut. Saatavilla:

<http://www.kivakoulu.fi/hanke>. [Viitattu 5.11.2012]

KiVa Koulu -ohjelma vähentää kiusaamista parhaiten alakouluissa. Turun yliopisto. Saatavissa:

<http://domino.utu.fi/tiedotus/tiedotukset.nsf/61345dc704eae28ac22568bd00428706/6ada804531fdce62c2257a16003e3106?OpenDocument>. [Viitattu: 14.11.2012]

Kärnä, A. 2012. Effectiveness of the KiVa Antibullying Program. Väitöskirja. Turun yliopisto.

Leppänen, M. & Tamminen, H. 2004. Koulukiusaaminen ja sen osatekijät Järvenpään ja Kotkan peruskoulujen kuudensilla luokilla. Pro Gradu- tutkielma. Turun yliopisto.

Lämsä, A. 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Juva: PS-kustannus.

Olweus, D. 1992. Kiusaaminen koulussa. Keuruu: Otava.

Perusopetuslaki. 19.12.2003/1136.

Pikas, A. 1990. Irti kouluväkivallasta. Suom. Pilvinen, E. Imatra: Weilin+Göös.

Salmivalli, C. 1999. Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä. 2.painos. Tampere: Tammer-Paino.

Salmivalli, C. 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. 2.uudistettu painos. Juva: PS-kustannus.

Seppinen, E. & Virsu, H. 2010. Koulukiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen vanhempien näkökulmasta Otsolan koulussa. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kysely kolmasluokkalaisille koulukiusaamisesta

Liite 1/1

Ympyröi oikea vaihtoehto.

Olen	Olen
tyttö	8 vuotta
poika	9 vuotta
	10 vuotta

Ympyröi oikea vaihtoehto.

	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Viikottain	Päivittäin
Minua on kiusattu	1	2	3	4	5
Tytöt kiusaavat minua	1	2	3	4	5
Pojat kiusaavat minua	1	2	3	4	5
Isommat koululaiset kiusaavat minua	1	2	3	4	5
Olen nähnyt, kun muita kiusataan	1	2	3	4	5
Olen mennyt mukaan kiusaamiseen	1	2	3	4	5
Olen auttanut kiusattua	1	2	3	4	5
Opettajani puuttuvat kiusaamiseen	1	2	3	4	5
Vanhempani puuttuvat kiusaamiseen	1	2	3	4	5

Kiusaamista tapahtuu:	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Viikottain	Päivittäin
Oppitunnilla	1	2	3	4	5
Välitunnilla	1	2	3	4	5
Koulumatkalla	1	2	3	4	5
Tekstiviesteillä ja pilapuheluilla	1	2	3	4	5

Valitse yksi tai useampi vaihtoehto. Laita rasti ruutuun.

Liite 1/2

Kiusaaminen on:

- ☐ Potkimista
- ☐ Lyömistä
- ☐ Huutamista
- ☐ Valehtelemista
- ☐ Tönimistä
- ☐ Kumilla heittämistä
- ☐ Tuijottamista
- ☐ Nimittelyä
- ☐ Matkimista
- ☐ Ei oteta leikkiin mukaan
- ☐ Uhkailua

Mitä teet, jos sinua kiusataan:

- ☐ Kerron opettajalleni
- ☐ Kerron vanhemmilleni
- ☐ Kerron kaverilleni
- ☐ Kerron jollekin muulle kuin opettajalleni, vanhemmilleni tai kaverilleni
- ☐ En kerro kenellekään

KIITOS VASTAUKSESTASI ☺

Hyvät kolmasluokkalaisen huoltajat!

Liite 2

Olemme sosionomiopiskelijat Siina Korja ja Tanja Vanhala Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyön KiVa Koulu -ohjelman vaikuttavuudesta. Teemme kolmasluokkalaisten kyselyn liittyen koulukiusaamiseen. Pyydämme lupaa saada toteuttaa kyseisen kyselyn teidän lapsellenne.

Lapsen nimi: _____

Saako lapsenne täyttää kyselyn:

- ☐ Kyllä, lapseni saa täyttää kyselyn
- ☐ Ei, lapseni ei saa täyttää kyselyä

Saako lastanne mahdollisesti haastatella liittyen koulukiusaamiseen:

- ☐ Kyllä, lastani saa haastatella
- ☐ Ei, lastani ei saa haastatella

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys:

Kiitos yhteistyöstä!

Siina Korja & Tanja Vanhala

siina.korja@student.kyamk.fi tanja.vanhala@student.kyamk.fi